

WACHTLIJSTEN KINDEROPVANG

RAPPORTAGE STAND VAN ZAKEN 1 AUGUSTUS 2007

Den Haag, 31 augustus 2007

COLOFON

Projectnummer: 25886/44507273

Auteurs: Mariëtte Crasborn
Peter van der Loos
Yermo Wever
Jaap Geerlof

In samenwerking met Pelosa Netwerk Engineering BV

B&A Consulting bv
Louis Couperusplein 2
Postbus 829
2501 CV Den Haag

t 070 - 3029500

f 070 - 3029501

e-mail: info@bagroep.nl

http: www.bagroep.nl

© Copyright B&A Groep 2007.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

B&A is gevestigd in Den Haag, Deventer, Amsterdam.

03-09-2007 09:58:00

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting 5

1 Inleiding 7

2 Werkwijze 9

- 2.1 Onderzoeksvragen 9
- 2.2 Conceptueel model 9
- 2.3 Plan van Aanpak 12

3 De enquête onder opvangorganisaties 17

- 3.1 Inleiding 17
- 3.2 De respons 18
- 3.3 Resultaten Dagopvang 18
- 3.4 Resultaten buitenschoolse opvang 20
- 3.5 Resultaten gastouderopvang 21
- 3.6 Samenvatting 22

4 De analyse van de wachtlijstadministraties 23

- 4.1 Inleiding 23
- 4.2 Verzamelen wachtlijstadministraties 23
 - 4.2.1 Gegevens van de grootste kinderopvangorganisaties 23
 - 4.2.2 Schonen van wachtlijstbestanden 24
 - 4.2.3 Het ontdebelen van gegevens 24
 - 4.2.4 Netto wachtlijst 24
 - 4.2.5 Analyse wachtlijstgegevens 24
- 4.3 Resultaat 25
 - 4.3.1 Inleiding 25
 - 4.3.2 Eerste inzichten wachtlijstadministraties 26
 - 4.3.3 Schonen wachtlijsten 26
 - 4.3.4 Omvang van de wachtlijsten 27
 - 4.3.5 De planningslijst 28
 - 4.3.6 Lengte van de wachttijden 30
- 4.4 Overige resultaten analyse wachtlijstadministraties 32
- 4.5 Spreiding van wachtlijsten over gemeenteklassen 33
- 4.6 Samenvatting 34

5 De Enquête onder wachtlijstouders 37

- 5.1 Inleiding 37
- 5.2 Respons 37
- 5.3 Resultaat 37
- 5.4 Kinderen die volgens ouders op de ouderwachtlijst staan 38
- 5.5 Conclusie 40

6 Slotbevindingen 41

6.1 inleiding 41

6.2 De resultaten van de drie deelonderzoeken bij elkaar 41

6.3 Conclusie 45

Bijlage: Vragenlijsten 47

Bijlage: brief OCW 49

Bijlage: Definities 51

SAMENVATTING

In de zomer van 2007 heeft B&A-Consulting in samenwerking met Pelosa Network Engineering en TNS NIPO een representatief onderzoek uitgevoerd naar de omvang van de wachtlijsten en de lengte van de wachttijden in de dagopvang en de buitenschoolse opvang op 1 augustus 2007. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van drie deelonderzoeken. Er is een representatieve landelijke enquête gehouden onder alle kinderopvangorganisaties in Nederland, de wachtlijstadministraties van 19 kinderopvangorganisaties in 28 gemeenten – met een representatieve spreiding over Nederland - zijn geanalyseerd en ruim 500 ‘wachtlijstouders’ zijn telefonisch geïnterviewd.

Omvang van de wachtlijst in de buitenschoolse opvang

De centrale vraag van dit onderzoek is de vraag naar de omvang van de netto wachtlijst. Netto betekent dat de wensdatum, de datum waarop het kind geplaatst had moeten worden, reeds is verstreken. Daarnaast is de netto wachtlijst ook geschoond van ‘vervuiling’ en dubbelingen.

De netto wachtlijst in de buitenschoolse opvang heeft op 1 augustus 2007 een omvang van circa 20.200 kinderen (omgerekend 10.600 kindplaatsen).

Gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang

De gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang is op 1 augustus 2007 ruim 6 maanden¹. Uit de mediaan (de helft van de verdeling) blijkt dat de helft van de kinderen op de netto wachtlijst, ongeveer 5 maanden wacht op een plek in de buitenschoolse opvang. Kinderen in grote gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) wachten een maand korter dan kinderen in kleine gemeenten.

Omvang van de wachtlijst en gemiddelde wachttijd in de dagopvang

De netto wachtlijst in de dagopvang bedraagt op 1 augustus 2007 circa 23.100 kinderen (omgerekend 12.200 kindplaatsen). Kinderen staan op 1 augustus gemiddeld 5 maanden op de wachtlijst voor dagopvang. De mediaan ligt op 4 maanden, dit betekent dat de helft van de kinderen minder dan 4 maanden op de netto wachtlijst staat. In de dagopvang is de relatie tussen inwonersklasse en wachttijd tegenovergesteld aan die in de buitenschoolse opvang. Kinderen in de kleine gemeenten wachten een halve maand korter dan kinderen in de (middel)grote gemeenten.

Wachtlijsten en gemeentegrootte

Voor wat betreft de spreiding van de omvang van de netto wachtlijst in de buitenschoolse opvang is de conclusie dat de netto wachtlijst het meest omvangrijk is in de grote gemeenten (meer dan 100.000 inwoners). De wachtlijst in de grote gemeenten heeft tweemaal de omvang van de netto wachtlijst in de middelgrote

¹ Omdat het onderzoek één peildatum kent, kon niet worden onderzocht wat de gemiddelde wachttijd is bij plaatsing, daarvoor zijn twee peildata nodig.

gemeenten (25.000 tot 100.000 inwoners). Opvallend is dat de netto wachtlijst in de kleine gemeenten (minder dan 25.000 inwoners) weer groter is dan die in de middelgrote gemeenten. Ook voor de dagopvang geldt dat de omvang van de netto wachtlijst het grootst is in de grote gemeenten en het kleinst in de middelgrote gemeenten, zij het dat de verschillen minder groot zijn dan in de buitenschoolse opvang. De omvang van de netto wachtlijst heeft geen relatie met de lengte van de wachttijd. De wachttijd in de buitenschoolse opvang is het kortst in de grote gemeenten, terwijl juist daar de wachtlijsten de grootste omvang hebben.

Ontwikkeling van de wachtlijst tot en met 1 januari 2008

Er is ook gekeken naar de te verwachten ontwikkeling van de wachtlijsten voor buitenschoolse opvang en dagopvang in relatie tot ouders met een wensdatum van 2 augustus tot en met 1 januari 2008. Daarbij is rekening gehouden met plaatsen die vrijkomen door 'natuurlijke' uitstroom. Dat zijn kinderen die op hun vierde de dagopvang verlaten en rond hun negende de buitenschoolse opvang. De wachtlijsten van beide opvangsoorten nemen door de 'natuurlijke' uitstroom af. Er is geen rekening gehouden met uitstroom door andere oorzaken, zoals verhuizing en verandering in opvangbehoefte van ouders. Er is ook geen rekening gehouden met ouders die hun kind(eren) tussen 1 augustus en 1 januari 2008 inschrijven met een wensdatum in dezelfde periode. Evenmin is rekening gehouden met de uitbreidingsplannen van kinderopvangorganisaties die tussen 1 augustus en 2 januari worden gerealiseerd. Gegeven deze onzekerheden kan de volgende inschatting worden gemaakt van de te verwachten wachtlijst. Op 1 januari 2008 bedraagt de omvang van de netto wachtlijst in de buitenschoolse opvang naar verwachting 9.100 kindplaatsen. De omvang van de netto wachtlijst in de dagopvang bedraagt op die datum naar verwachting 5.700 kindplaatsen.

Tot slot blijkt dat de woensdag en de vrijdag de minst populaire dagen zijn in zowel de buitenschoolse opvang als de dagopvang. Dit verschil is het grootst in de buitenschoolse opvang.

Naar aanleiding van dit onderzoek konden geen uitspraken worden gedaan over de wachtlijsten in de gastouderopvang. Daarvoor kwamen er onvoldoende relevante gegevens uit de deelonderzoeken.

1

INLEIDING

“Het toenemende gebruik van buitenschoolse opvang is een gevolg van de gunstige economische ontwikkelingen, betere betaalbaarheid door de verplichte werkgeversbijdrage, omdat het nu voor werkende ouders een stuk eenvoudiger is om een bijdrage in de kosten te krijgen en een grotere acceptatie van kinderopvang. De wachtlijsten ontstaan vooral omdat uitbreiding van de capaciteit tijd kost. Locaties moeten gevonden worden, de ruimtes aangepast en verbouwd. Naast dit tijdelijke probleem is het ook moeilijk om geschikte uitbreidingslocaties voor buitenschoolse opvang te vinden. Dit is sterk regionaal bepaald. Het probleem bestaat vooral in de grote steden”, aldus staatsecretaris Dijksma in haar brief aan de Tweede Kamer van 24 april jl.

De problematiek van de wachtlijsten in de kinderopvang was voor het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aanleiding om begin juni 2007 B&A Consultancy te vragen een onderzoek uit te voeren waarmee op landelijk niveau inzicht kan worden verkregen in de omvang van de wachtlijsten en de lengte van de wachttijden.

De centrale vraag van het onderzoek is: Wat is de omvang van de wachtlijsten en wat is de lengte van de wachttijden per 1 augustus 2007?

Het onderzoek is uitgevoerd in drie deelonderzoeken, te weten:

- Een enquête onder alle kinderopvangorganisaties van Nederland.
- Een gedetailleerde analyse van de wachtlijsten in 28 gemeenten en 19 kinderopvangorganisaties.
- Een enquête onder 500 wachtlijstouders².

Bij deze willen wij alle kinderopvangorganisaties die – op het hoogtepunt van de zomervakantie- aan het onderzoek hebben deelgenomen hartelijk danken voor hun medewerking. Wij zijn vooral de 19 kinderopvangorganisaties die ons toegang hebben gegeven tot hun wachtlijstadministraties zeer erkentelijk voor hun coöperatie. Speciale dank gaat uit naar de MO-groep, De Branchevereniging Ondernemers in de Kinderopvang, de Vereniging van Toezichthouders in de Kinderopvang en het Ministerie van OC&W die hun adressenbestanden aan ons beschikbaar hebben gesteld. Als laatste danken wij de ouders die –vaak vanaf hun vakantieadres- de telefonische enquête hebben beantwoord.

De uitvoering van de Internetenquête onder kinderopvangorganisaties (zie hoofdstuk 3) en de telefonische enquête onder ouders (zie hoofdstuk 5) lag in handen van TNS NIPO.

² Uiteindelijk zijn 517 ouders bereikt.

De verzameling, ontdebelling en het schonen van wachtlijstgegevens in de 28 gemeenten was de verantwoordelijkheid van Remco Tijssen en Peter van Zijl van Pelosa Network Engineering BV.

De capaciteitsgegevens van de gemeenten zijn beschikbaar gesteld door Buitenhek Management & Consult.

Het projectteam van B&A bestond uit Mariëtte Crasborn, Peter van der Loos, Jaap Geerlof en Yermo Wever.

In het volgende hoofdstuk wordt het plan van aanpak behandeld. In hoofdstukken 3, 4 en 5 komen de onderscheiden deelonderzoeken aan bod, te weten; de enquête onder opvangorganisaties, de analyse van de wachtlijstadministraties en de enquête onder ouders. In hoofdstuk 6 volgen de resultaten en conclusies. De twee enquêtes zijn opgenomen in de bijlage, evenals een begrippenlijst

2

WERKWIJZE

2.1 ONDERZOEKSVRAGEN

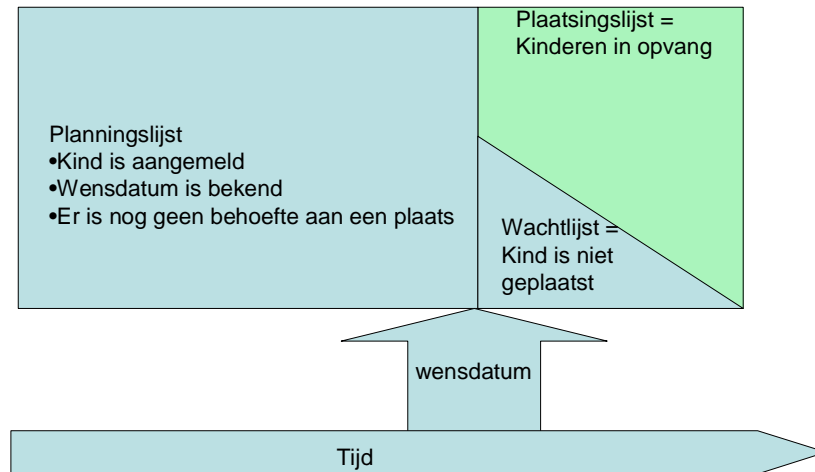
Het ministerie heeft de volgende vragen gesteld t.a.v. de wachtlijsten in de kinderopvang:

1. Wat is de omvang van de wachtlijsten en wachttijden van de buitenschoolse opvang per 1 augustus 2007?
2. Wat is de spreiding van de wachtlijsten en wachttijden in de buitenschoolse opvang?
3. Wat is de omvang van de wachtlijsten en wachttijden van de dagopvang per 1 augustus 2007?
4. Wat is de spreiding van de wachtlijsten en wachttijden in de dagopvang?
5. Wat is de omvang van de wachtlijsten en wachttijden van de gastouderopvang per 1 augustus 2007?
6. Wat is de spreiding van de wachtlijsten en wachttijden in de gastouderopvang?

2.2 CONCEPTUEEL MODEL

In het navolgende schema wordt door middel van een conceptueel model op vereenvoudigde wijze weergegeven waar het onderzoek om draait.

Conceptueel model

Het ministerie is geïnteresseerd in de omvang van de driehoek rechtsonder (netto wachtlijst: kind is niet geplaatst en de wensdatum is reeds verstreken). De centrale vragen zijn: hoeveel kinderen bevinden zich per 1 augustus 2007 in deze situatie en hoe lang bevinden kinderen zich hier gemiddeld.

Het begrip wachtlijst is niet eenduidig gedefinieerd. Kinderopvangondernemingen nemen bij het taxeren van de wachtlijst ook vaak de planningslijst mee; 'de wachtlijst; dat zijn alle kinderen die zijn aangemeld voor een plek, die nog geen plaats hebben'. De opgave van dit onderzoek is het destilleren van de 'netto' wachtlijst (alle kinderen waarvan de wensdatum voorbij is) uit de 'bruto' wachtlijst (alle kinderen die staan ingeschreven bij een of meer kinderopvangorganisaties ongeacht of de wensdatum als dan niet is gepasseerd).

Daartoe zijn de volgende stappen gezet:

1. Eerst is in een landelijk enquête onderzocht hoe groot de bruto- en netto wachtlijsten zijn volgens de directies van opvangorganisaties.
2. Daarna zijn de wachtlijstadministraties van 19 opvangorganisaties in 28 gemeenten geanalyseerd. De analyse geeft opnieuw inzicht in de omvang van de bruto- en netto wachtlijsten, alleen zijn nu dubbelingen (ouders staan op de wachtlijst van meerdere opvangorganisaties) alsmede andere vervuiling (kind is bijvoorbeeld reeds bij andere organisatie geplaatst, kind kan wegens zijn leeftijd logischerwijs niet in aanmerking komen voor opvang) uit de netto wachtlijstgegevens verwijderd. De analyse van de wachtlijstadministraties maakte het ook mogelijk om de wachttijden te onderzoeken.
3. Tot slot is er een enquête gehouden onder 517 wachtlijstouders. De resultaten van dit deelonderzoek zijn gebruikt om de resultaten van stap 2 te verdiepen en verifiëren.

In dit onderzoek worden de volgende begrippen gehanteerd:

Bruto wachtlijst	Alle kinderen die op de wachtlijst staan ingeschreven, inclusief 'vervuiling', 'dubbelingen' en kinderen van wie de wensdatum niet voorbij is (dit is de planningslijst plus de netto wachtlijst plus 'vervuiling')
Buitenschoolse opvang	Opvang voor kinderen van 4 tot 12 jaar
Dagopvang	Opvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar
Dubbelingen	Kinderen die bij meer dan één opvangorganisatie zijn ingeschreven
Gastouderopvang	Opvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar bij een gastouder via een geregistreerd gastouderbureau
Netto wachtlijst	Alle kinderen die op de wachtlijst staan, waarvoor geldt dat de 'wensdatum' voorbij is (dit is de bruto wachtlijst exclusief de planningslijst en 'vervuiling')
Planningslijst	Kinderen die op de wachtlijst staan voor wie de 'wensdatum' nog niet is gepasseerd (dit is de bruto wachtlijst exclusief de netto wachtlijst en 'vervuiling').
Vervuiling	Vervuiling van de wachtlijst door bijvoorbeeld ontbrekende gegevens, leeftijden die opvang uitsluiten en wachttijd langer dan 2 jaar
Wensdatum	De datum vanaf welke ouders willen dat hun kind wordt opgevangen
Wachttijd	De tijd die is verstreken vanaf de wensdatum tot de peildatum, de wachttijd geldt alleen voor kinderen op de netto wachtlijst

De wijze van onderzoek geeft twee antwoorden op de vraag naar de omvang van de bruto wachtlijst te weten: het resultaat van de enquête onder de opvangorganisaties en het resultaat van de analyse van de wachtlijstadministraties. Het eerste noemen we in de rapportage de bruto organisatie-wachtlijst en het tweede noemen we de bruto administratie-wachtlijst. In alle gevallen wordt de omvang van de bruto wachtlijst gegeven als percentage van de totale capaciteit in kindplaatsen.

Het onderzoek geeft drie antwoorden op de vraag naar de omvang van de netto wachtlijst te weten: het resultaat van de enquête onder de opvangorganisaties, het resultaat van de analyse van de wachtlijstadministraties en het resultaat van de enquête onder de wachtlijstouders. Het eerste noemen we in de rapportage de netto organisatie-wachtlijst, het tweede noemen we de netto administratie-wachtlijst en het derde resultaat noemen we de netto ouderwachtlijst. De omvang van de netto

organisatiewachttijst en de netto administratie wachttijst kunnen worden gegeven als percentage van de capaciteit maar ook als percentage van de bruto wachttijst. De netto ouderwachttijst wordt alleen gegeven als percentage van de bruto wachttijst.

In het laatste hoofdstuk 'Slotbevindingen' wordt op basis van de resultaten van de drie deelonderzoeken een keuze gemaakt voor het percentage dat het meest betrouwbaar de omvang van de bruto en netto wachttijst weergeeft.

2.3 PLAN VAN AANPAK

De wachttijsten in de kinderopvang zijn onderzocht door middel van drie deelonderzoeken.

1. **Deelonderzoek 1:** Voor een globaal inzicht in de omvang van de bruto en netto wachttijsten is een enquête gehouden onder alle kinderopvangorganisaties in Nederland.
2. **Deelonderzoek 2:** Teneinde een meer betrouwbaar beeld van, met name de netto wachttijst te verkrijgen zijn de wachttijstadministraties van alle (grote) kinderopvangorganisaties binnen een steekproef van 28 gemeenten geanalyseerd. Uitgaande van de bruto wachttijst zijn de dubbelingen (kinderen op meer dan één wachttijst, de vervuilingen (kinderen kunnen logischerwijs niet op de wachttijst staan) en de planningslijst (de wensdatum is nog niet gepasseerd) verwijderd. Wat over blijft is de netto administratiewachttijst. De analyse van de wachttijstadministraties maakte het ook mogelijk om de wachttijd te onderzoeken.
3. **Deelonderzoek 3:** Ter verifiëring en verdieping van de analyse van de wachttijstadministraties is er een telefonische enquête gehouden onder 517 ouders die op de bruto administratiewachttijst staan van een van de bij onderdeel 2 betrokken organisaties. Door na te gaan of kinderen daadwerkelijk op de netto wachttijst staan is de omvang van de netto ouderwachttijst bepaald. Het onderzoek onder ouders maakte het ook mogelijk om een meer betrouwbaar beeld van de planningslijst te krijgen.
4. **Analyse van de gegevens:** Op basis van de resultaten van de drie deelonderzoeken is een keuze gemaakt voor het percentage dat het meest betrouwbaar de omvang van de netto wachttijst weergeeft.

Ad 1: Enquête onder alle kinderopvangondernemingen

Beginpunt voor het onderzoek was een enquête onder alle kinderopvangondernemingen in Nederland. De ondernemingen zijn drie vragen voorgelegd:

1. Hoe groot is de bruto wachttijst (alle aanmeldingen, niet geplaatst)?
2. Hoe groot is de netto wachttijst (alle aanmeldingen, niet geplaatst, exclusief planningslijst (de kinderen waarvoor de wensdatum nog niet verstreken is))?
3. Wat is de capaciteit van de organisatie?

Het antwoord op de eerste vraag geeft globaal inzicht in de bruto wachtlijst. Het gaat om de definitie van wachtlijst zoals die het meest door kinderopvangorganisaties wordt gebruikt. Deze wachtlijst bestaat uit kinderen die zijn aangemeld en die (nog) niet bij de betreffende organisatie zijn geplaatst. De lijst bevat kinderen die zijn aangemeld maar waarvoor nog geen behoefte bestaat (kind < 3 maanden voor dagopvang, < 4 jaar voor buitenschoolse opvang), kinderen die ook bij andere organisaties staan ingeschreven, kinderen die al elders een plek hebben maar die niet zijn uitgeschreven, kinderen die een plek hebben binnen de betreffende organisatie of andere organisatie maar die een voorkeur hebben voor een ander centrum of andere opvangtijden en kinderen die daadwerkelijk wachten op een plek binnen de betreffende organisatie waarvan de wensdatum al is verstreken.

Het voordeel van deze methode van onderzoek is dat de te verwachten respons hoog is. De gevraagde gegevens zijn vrij eenvoudig uit wachtlijstadministraties te genereren. Nadeel is dat de gegevens inherent onbetrouwbaar zijn. Wachtlijstadministraties worden niet altijd goed bijgehouden (kinderen staan soms al 6 jaar op de wachtlijst), dubbelingen zijn niet te controleren (ouders staan ook op wachtlijsten van andere organisaties) en de software architectuur leidt ertoe dat er geen historische gegevens na plaatsing worden bewaard (met de plaatsing van een kind verdwijnt de wachtlijstgeschiedenis).

Voor een betere detaillering en hogere betrouwbaarheid zijn daarom de volgende twee deelonderzoeken uitgevoerd.

Ad 2: Analyse van wachtlijstadministraties van alle (grote) kinderopvangondernemingen binnen een steekproef van 28 gemeenten

Om tegemoet te komen aan het probleem van wachtlijstvervuiling en dubbelingen heeft B&A in samenwerking met Pelosa BV binnen een steekproef van 28 gemeenten de administratie van alle (grote) kinderopvangondernemingen geanalyseerd. Bij de steekproeftrekking is rekening gehouden met de gewenste geografische spreiding en spreiding voor wat betreft gemeentegrootte.

Bij de selectie van kinderopvangorganisaties is er op gelet dat er een bepaalde dekking (>75%) is behaald binnen de gemeenten. Dit is nodig om de gegevens te kunnen screenen op dubbelingen. De volgende gemeenten zijn onderzocht.

- A. Twee grote gemeenten (G4).
- B. Vier gemeenten tussen 100.000 en 200.000 inwoners.
- C. Dertien gemeenten tussen 25.000 en 100.000 inwoners.
- D. Negen gemeenten kleiner dan 25.000 inwoners.

De eenheid van onderzoek is kinderen op de wachtlijst. Met deze selectie van gemeenten zijn 19 kinderopvangorganisaties en 24.000 wachtlijstkinderen bereikt. Dit aantal is meer dan voldoende om geldige en betrouwbare generalisaties te maken.

Bij het selecteren van gemeenten is gekozen uit gemeenten waarin de grootste opvangorganisatie gebruik maakt van een van de volgende administratieprogramma's Kocon, Kids, Flexkids of Cockpit. Gegevens van deze kinderopvangorganisaties waren reeds in het bezit van Pelosa of zijn vrij eenvoudig verkregen. Het was in de meeste gevallen alleen nodig dat de kinderopvangorganisatie toestemming heeft gegeven voor

het gebruik van de gegevens. Het betrekken van alle organisaties binnen een gemeente maakte het mogelijk om administraties kruislings te vergelijken wat nodig is om dubbelingen uit de wachtlijsten te verwijderen. Per organisatie is de volgende informatie geanalyseerd.

Identificatie kind

- Postcode.
- Huisnummer.
- Geboorte datum.

Wachttijdpeiling

- Wensdatum.
- Plaatsingsdatum.
- Soort opvang: kdv, bso, gob (0-4) en (4-12).
- Gewenste dagdelen.
- Gewenst aantal dagdelen.

Door screening van de wachtlijstvervuiling en de kruislingse vergelijking van de gegevens zijn de volgende records van de wachtlijsten te verwijderen:

- Dubbelingen (kinderen die bij meerdere organisaties staan ingeschreven tellen voor één plaats op de wachtlijst mee).
- Reeds geplaatste kinderen (kinderen die elders reeds zijn geplaatst en die ten onrechte nog op de wachtlijst staan).
- Kinderen die om logische redenen niet op de wachtlijst kunnen staan (wensdatum is nog niet gepasseerd, wensdatum klopt niet met leeftijd kind, kind heeft niet de leeftijd om voor opvang in aanmerking te komen).

Ad 3. Een enquête onder circa 517 ouders op de wachtlijst van de onder 2 genoemde ondernemingen.

Na de screening van de vervuiling en de kruislingse vergelijking van de wachtlijstadministraties is nog een laatste verificatie uitgevoerd. Deze bestond uit een enquête onder ouders van kinderen op de wachtlijst. Daarmee kan de volgende 'vervuiling' worden geschoond:

- Kind staat ook op wachtlijst van organisatie buiten de gemeente.
- Behoeft niet meer omdat andere oplossing is gevonden (ouder gestopt met werken, informele opvang, peuterspeelzaalwerk ed.).
- Wensdatum is veranderd.

Gezien de beperkte doorlooptijd van het onderzoek en de zomerperiode waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden is de enquête onder ouders telefonisch uitgevoerd.

Ad 4: Analyse gegevens

Pas nadat stappen 1 t/m 3 zijn gezet is er een netto wachtlijst ontstaan van unieke kinderen van wie de ouders daadwerkelijk een plek in de dagopvang, buitenschoolse opvang of gastouderopvang ambiëren en waarvan de wensdatum is overschreden. Bij de extrapolatie van de steekproefgegevens naar heel Nederland is gebruikgemaakt van

de resultaten van stap 1, de enquête onder alle opvangorganisaties. Van de 19 steekproeforganisaties weten we na analyse welk deel van de bruto wachtlijst overblijft in de netto wachtlijst. Dit verhoudingsgetal is gebruikt om vanuit het resultaat van stap 1 de netto wachtlijst in Nederland te bepalen.

3

DE ENQUÊTE ONDER OPVANGORGANISATIES

3.1

INLEIDING

In de maand juli 2007 heeft er een Internet enquête plaatsgevonden onder alle 1.820 kinderopvangorganisaties in Nederland. De ondernemingen zijn drie vragen voorgelegd, te weten:

1. Hoe groot is de bruto organisatiewachtlIJst (alle aangemelde en niet geplaatste kinderen)?
2. Hoe groot is de netto organisatiewachtlIJst (bruto wachtlIJst, exclusief de planningslijst)?
3. Wat is de capaciteit van de organisatie?

De antwoorden op de enquêtevragen geven een globaal landelijk inzicht in de bruto - en netto wachtlIJsten volgens de directies van opvangorganisaties. Wij beschouwen de resultaten van dit onderzoeksdeel als een grove globale schatting van de omvang van de wachtlIJsten.

Voor de problematiek van wachtlIJsten zijn de netto wachtlIJsten belangrijker dan de bruto wachtlIJsten. Binnen de opvangsector geldt een bruto wachtlIJst van 50-70% van de capaciteit als een indicator voor een gezonde bedrijfsvoering.

Nederland kent geen landelijke kinderopvangadministratie. Iedere gemeente in Nederland heeft een eigen kinderopvangregister. Daarom is in dit onderdeel van het onderzoek gebruikgemaakt van verschillende databronnen, te weten:

- de ledenlijst van de MO-groep;
- de ledenlijst van *De Branchevereniging ondernemers in de kinderopvang*;
- de adressenlijst van de Nederlandse Vereniging van Toezichthouders;
- een adressenlijst van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap.

De vragenlijst is opgenomen in de bijlage³

³ In de vragenlijst wordt de datum 1 juli genoemd, pas nadat de Internet enquête operationeel werd is besloten 1 augustus aan te houden als peildatum.

3.2 DE RESPONS

Dagopvang en buitenschoolse opvang

De betrouwbaarheid van de respons is gecontroleerd door de gegevens te vergelijken met de resultaten van een capaciteitsonderzoek naar de stand van zaken per 1 januari 2007 dat is uitgevoerd door Regioplan⁴.

Volgens Regioplan bieden op 1 januari 2007 1.560 opvangorganisaties dagopvang en/of buitenschoolse opvang aan. De respons bestaat uit 318 organisaties die dagopvang en/of buitenschoolse opvang aanbieden. Berekend op basis van het aantal organisaties is de respons 20%. De respons onder kleine organisaties (minder dan 100 kindplaatsen) was lager dan die onder grote organisaties (meer dan 500 kindplaatsen). Berekend op basis van het aantal kindplaatsen was de respons ruim 40%. Op basis van dit laatste percentage is besloten om geen weging uit te voeren op de resultaten.

Gastouderopvang

Volgens Regioplan zijn er per 1 januari 2007 446 organisaties die gastouderopvang aanbieden, waarvan 262 uitsluitend gastouderopvang aanbieden. Het is niet bekend hoeveel koppelingen c.q. kindplaatsen deze organisaties tellen en er is ook geen verdeling in omvangcategorieën te maken. Het ministerie van OCW gaat uit van circa 10.000 kindplaatsen (23.000 koppelingen) in de gastouderopvang op 1 januari 2007. De respons telt 90⁵ organisaties die gastouderopvang aanbieden. Daarmee komt de respons op 20%. Kijken we echter naar het aantal kindplaatsen (een kindplaats telt 2,3 koppelingen) dan vertegenwoordigt de respons een capaciteit van 6.527 kindplaatsen. Dit is 65% van de totale capaciteit in Nederland.

3.3 RESULTATEN DAGOPVANG

Zoals hierboven is vermeld is de wachtlijst berekend als percentage van de totale capaciteit van alle kinderopvangorganisaties in Nederland.

Tabel 3.1 Wachtlijsten dagopvang volgens landelijke enquête (n= 318)

	Capaciteit respons-organisaties	Bruto organisatiewachtlijst als percentage van de capaciteit	Netto organisatiewachtlijst als percentage van de capaciteit
Respons	100% (51.127)	58% (29.884)	24% (12.050)

⁴ Nog niet gepubliceerd

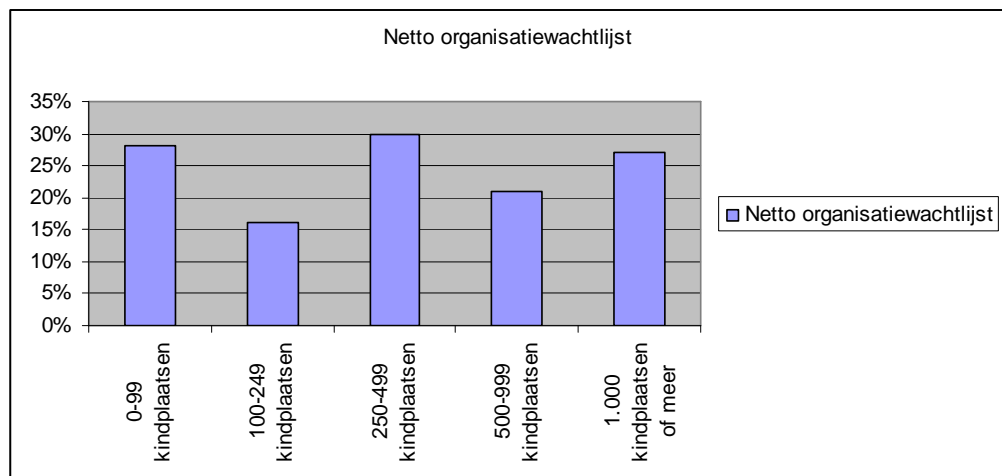
⁵ In overleg met het ministerie zijn 6 gastouderopvangorganisaties uit de analyse gehouden, het ging om onbekende organisaties (waarvan een aantal pas in 2007 is gestart) met een extreem hoge capaciteit (>400 kindplaatsen).

Volgens de enquête onder kinderopvangorganisaties bedraagt de omvang van de bruto organisatiewachtlĳst per 1 augustus 58 procent van de capaciteit, dit zijn alle kinderen die zijn ingeschreven op een plek in de kinderopvang en die per 1 augustus geen plek hadden. De netto organisatiewachtlĳst (kinderen waarvan de wensdatum is verstreken) heeft gemiddeld een omvang van 24 procent van de capaciteit.

Passen we de gevonden percentages toe op de huidige capaciteit aan dagopvang (129.800 kindplaatsen⁶, hetgeen betekent dat we de respons met 2,54 (=129.800/51.127) moeten vermenigvuldigen) dan staan er 78.868 kinderen op de bruto organisatiewachtlĳst voor dagopvang en 30.592 op de netto organisatiewachtlĳst. Het laatste aantal betreft kinderen die op de wachtlĳst staan en waarvan de wensdatum op 1 augustus reeds is verstreken. Hiertussen zullen ook kinderen staan die al wel een plaatsingsdatum hebben (het kind wordt geplaatst in de toekomst op de wensdatum), die bij meerdere kinderopvangorganisaties zijn ingeschreven (dubbelingen) en kinderen die om logische redenen niet op de wachtlĳst kunnen staan (verkeerde leeftijd, te lang op de wachtlĳst). Bij de analyse van de wachtlĳstadministraties (zie hoofdstuk 4) zijn deze kinderen uit de wachtlĳst gefilterd.

Er is ook gekeken naar de spreiding van de omvang van de organisatiewachtlĳsten over organisaties van verschillende omvang.

Grafiek: Spreiding netto organisatiewachtlĳst dagopvang (als percentage van de capaciteit) over organisaties

Uit de tabel blijkt dat er geen relatie is tussen de opvangorganisatie en de omvang van de netto organisatiewachtlĳst.

⁶ Onderzoek Regioplan Basisgegevens Kinderopvang (capaciteit per 1 januari 2007)

3.4 RESULTATEN BUITENSCHOOLSE OPVANG

Tabel 3.2 Wachlijsten buitenschoolse opvang volgens landelijke enquête (n=302)

	Capaciteit respons-organisaties	Bruto organisatiewachttijst als percentage van de capaciteit	Netto organisatiewachttijst als percentage van de capaciteit
Respons	100% (42.101)	59% (24.938)	23% (9.709)

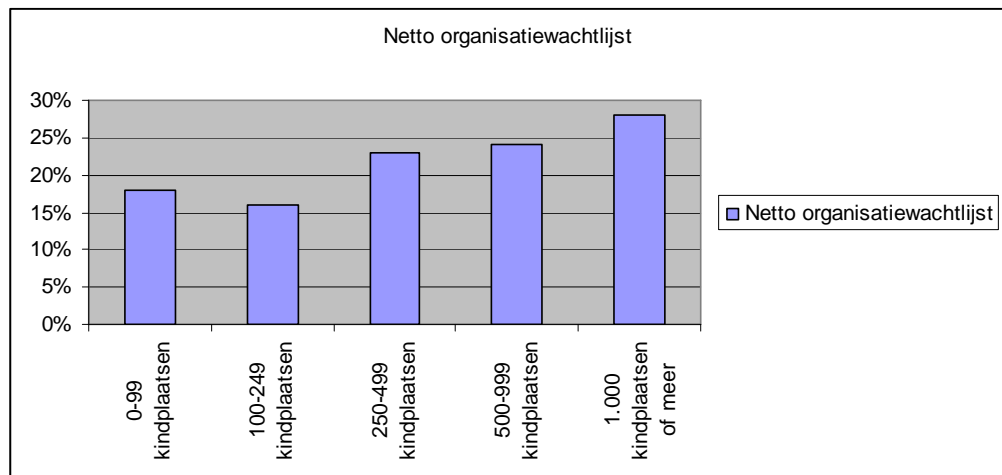
Volgens de enquête onder kinderopvangorganisaties bedraagt de bruto organisatiewachttijst voor bso per 1 augustus gemiddeld 59 procent van de capaciteit, dit zijn alle kinderen die zijn ingeschreven op een plek in de buitenschoolse opvang en die per 1 augustus nog geen plek hadden. De omvang van de netto organisatiewachttijst (wensdatum verstreken) bedraagt 23 procent van de capaciteit. Bij deze gegevens horen dezelfde kanttekeningen als bij de dagopvang. Wanneer we deze percentages toepassen op de landelijke capaciteit (94.604 kindplaatsen⁷) en vermenigvuldigen met 2,25 (=94.604/42.101), dan bedraagt de bruto organisatiewachttijst in de bso 56.035 kinderen. De netto organisatiewachttijst bedraagt 21.816 kinderen.

De overeenkomsten tussen dagopvang en buitenschoolse opvang zijn opvallend, de bruto wachttijst is respectievelijk 58% en 59% van de capaciteit, de netto wachttijst is 24% en 23% van de capaciteit. Wij kunnen de netto wachttijst ook beschouwen als percentage van de bruto wachttijst. In zowel de dagopvang als de buitenschoolse opvang heeft de netto wachttijst een omvang van 39%-41% van de bruto wachttijst.

Er is ook gekeken naar de spreiding van de omvang van de organisatiewachttijsten over organisaties van verschillende omvang.

⁷ Onderzoek Regioplan Basisgegevens Kinderopvang (capaciteit per 1 januari 2007)

Grafiek: Spreiding netto organisatiewachttijst buitenschoolse opvang over organisaties

Uit de tabel blijkt dat met name de grotere organisaties (meer dan 250 kindplaatsen) de meest omvangrijke netto wachtlijst hebben.

3.5 RESULTATEN GASTOUDEROPVANG

De gegevens over de gastouderopvang zijn verzameld in twee categorieën, te weten 0 t/m 3 jaar en 4 t/m 11 jaar. Echter, omdat niet bekend is hoe de verdeling over deze twee categorieën in Nederland is, presenteren wij hier de gegevens van beide categorieën tezamen (0 t/m 11 jaar).

Tabel 3.3 Wachtlijsten gastouderopvang

	Capaciteit respons-organisaties	Bruto wachtlijst als percentage van de capaciteit	Netto wachtlijst als percentage van de capaciteit
Respons	100% (6.527)	37% (2.432)	14% (944)

De omvang van de wachtlijst in de gastouderopvang is met 37% bruto en 14% netto beduidend kleiner dan die in de dagopvang en buitenschoolse opvang. Gebruikmakend van de aanname dat de totale capaciteit in de gastouderopvang 10.000 kindplaatsen bedraagt, bestaat de bruto wachtlijst uit 3.726 kinderen en de netto wachtlijst uit 1.446 kinderen. Overigens blijkt uit de antwoorden van directies van gastouderbureaus dat men anders met wachtlijsten omgaat dan in de dag- of buitenschoolse opvang. Bij een groot aantal gastouderbureaus schrijft men kinderen pas in nadat er een koppeling is tussen vraagouder en gastouder.

3.6 **SAMENVATTING**

Volgens de landelijke enquête onder kinderopvangorganisaties staan er per 1 augustus 78.868 kinderen op de bruto organisatiewachttijst voor dagopvang en 56.035 kinderen op de bruto organisatiewachttijst voor buitenschoolse opvang. Dit zijn alle kinderen op de wachttijst die nog geen plaats hebben ongeacht het feit of de wensdatum al of niet is verstreken en ongeacht wachttijstvervuiling.

Voor de problematiek van wachttijsten is de bruto wachttijst van minder belang. Binnen de opvangsector geldt een bruto wachttijst van 50-70% van de capaciteit als een indicator voor een gezonde bedrijfsvoering.

Kijken we naar de netto wachttijst dan zijn de getallen als volgt; 30.592 kinderen staan op de netto organisatiewachttijst voor dagopvang en 21.816 kinderen staan op een organisatiewachttijst voor buitenschoolse opvang, dit zijn kinderen waarvan de wensdatum is verstreken. Uitgedrukt in percentages van de capaciteit zijn de netto wachttijsten 24 procent voor de dagopvang en 23 procent voor de buitenschoolse opvang.

Relatief gezien (als percentage van de totale capaciteit) hebben grote organisaties (meer dan 500 kindplaatsen) de meest omvangrijke netto wachttijst.

In de gastouderopvang (ongesplitst voor leeftijden) is de bruto wachttijst 3.726 kinderen en de netto wachttijst 1.446 kinderen.

4

DE ANALYSE VAN DE WACHTLIJSTADMINISTRATIES

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de analyse van de wachtlijstadministraties behandeld. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Pelosa Network Engineering BV. Pelosa is de ontwikkelaar van de Cockpit module. Cockpit is een financieel management-informatiesysteem voor kinderopvangorganisaties dat in opdracht van Project OK, de MO-groep, de Branchevereniging en het Waarborgfonds Kinderopvang door Pelosa is ontwikkeld. Cockpit kan worden gekoppeld aan de meest gebruikte softwaresystemen in de kinderopvangsector, zoals: Kids, Flexkids en Kocon. Door middel van Cockpit zijn de wachtlijstgegevens van verschillende kinderopvangorganisaties (met verschillende systemen) binnen één gemeente aan elkaar gekoppeld en geanalyseerd.

Voor het analyseren van de wachtlijstadministraties is het volgende stappenplan doorlopen:

1. De gegevens van de grootste kinderopvangorganisaties (de capaciteit van deze organisaties tezamen bedraagt minimaal 75 procent van het totaal aantal kindplaatsen in de gemeente) in een steekproef van 28 gemeenten zijn aan elkaar gekoppeld, dit is de bruto administratiewachtlijst;
2. De gegevens zijn geschoond (kinderen die niet in juiste leeftijdscategorie zitten, kinderen van wie noodzakelijke gegevens ontbreken);
3. De kindrecords zijn ontdebeld;
4. Kinderen op de planningslijst (wensdatum nog niet gepasseerd) zijn verwijderd
5. Door middel van stappen 2 t/m 4 wordt van de bruto administratiewachtlijst, de netto administratiewachtlijst geconstrueerd, vervolgens zijn de gegevens geanalyseerd.

4.2 VERZAMELEN WACHTLIJSTADMINISTRATIES

4.2.1 Gegevens van de grootste kinderopvangorganisaties

In de maand juli van 2007 hebben de grootste kinderopvangorganisaties in een steekproef van 31 gemeenten een brief ontvangen van het ministerie van OCW waarin zij zijn uitgenodigd aan het onderzoek deel te nemen (zie bijlagen). Dit betekent dat men Pelosa en B&A toestemming heeft gegeven wachtlijstadministraties voor dit onderzoek te gebruiken en ouders te benaderen voor een telefonische enquête (zie hoofdstuk 5).

Van de aangeschreven kinderopvangorganisaties hebben slechts twee aangegeven niet aan het onderzoek te willen/kunnen deelnemen.

De wachtlijstgegevens zijn verzameld in één bestand. Dit bestand bestaat in totaal uit 24.000 records/inschrijvingen.

4.2.2 Schonen van wachtlijstbestanden

In deze fase van het onderzoek zijn de wachtlijstgegevens opgeschoond. Kindrecords zijn om de volgende redenen uit het bestand verwijderd:

1. Noodzakelijke gegevens ontbreken (naam ouders, adres, telefoonnummers ed.);
2. Kind kan logischerwijs niet op een wachtlijst staan (bijvoorbeeld geboortedatum van voor 1 augustus 1995⁸);
3. Een kind staat te lang op de wachtlijst (de grens is bij 2 jaar gelegd).

4.2.3 Het ontdebelen van gegevens

Een van de problemen van wachtlijstonderzoek bestaat uit het gegeven dat ouders hun kansen op een plek in de opvang vergroten door hun kind bij meerdere opvangorganisaties in te schrijven. Op deze wijze ontstaat –theoretisch- de mogelijkheid dat de totale omvang van de wachtlijsten in een bepaalde gemeente wordt overschat met een factor die gelijk is aan het aantal opvangorganisaties (bv. in een gemeente met 4 opvangorganisaties zouden de wachtlijsten van alle organisaties bij elkaar opgeteld 4 keer zo groot kunnen zijn dan de daadwerkelijke behoefte). Om aan deze problematiek tegemoet te komen, zijn de wachtlijsten per gemeente ontdebeld. Door kindrecords per gemeente te controleren op naam, adres en geboortedatum zijn de dubbeltellingen verwijderd. Met andere woorden; er is voor gezorgd dat een kind dat op meer dan één wachtlijst is ingeschreven slechts één keer meetelt bij het bepalen van de wachtlijst binnen de gemeente. Wanneer de wens van de ouders per wachtlijst verschilt (bv. In het aantal dagdelen waarvoor opvang wordt gevraagd) dan is het record met de meest omvangrijke behoefte in het bestand behouden. In gevallen waarin de wens van de ouder op beide lijsten dezelfde is, is het kind aselekt aan een organisatie toegewezen. Op deze wijze wordt voorkomen dat het onderzoek zou kunnen leiden tot onderschatting van de vraag. Daarnaast zijn kinderen die al bij een andere kinderopvangorganisatie worden opgevangen van de wachtlijst(en) verwijderd.

4.2.4 Netto wachtlijst

De laatste stap die is gemaakt om tot een netto administratiewachtlijst te komen is het verwijderen van records van kinderen waarvan op 1 augustus de wensdatum nog niet voorbij is (de zogenoemde planningslijst). Met andere woorden, de wensdatum ligt nog in de toekomst, het kind is bijvoorbeeld nog geen 3 maanden oud of gaat nog niet naar de basisschool.

4.2.5 Analyse wachtlijstgegevens

De aldus ontstane geschoonde, ontdebeldde netto administratiewachtlijsten zijn vervolgens statistisch geanalyseerd.

⁸ Kind is op peildatum 1 augustus ouder dan 13 jaar (rekeninghoudend met 1 jaar doublure).

1. De omvang van de netto wachtlijsten per 1 augustus 2007.
2. De gemiddelde wachttijd per kind op de netto wachtlijst per 1 augustus 2007.
3. Verschillen in de omvang van wachtlijsten en de lengte van wachttijden tussen de verschillende opvang soorten (buitenschoolse opvang en dagopvang).
4. Kenmerken van wachtlijsten en wachttijden voor wat betreft aantal wensdagen en specifieke wensdagen.

4.3 RESULTAAT

4.3.1 Inleiding

De gegevens die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn afkomstig van 19 kinderopvangorganisaties en betreffen 28⁹ gemeenten.

- 1 Kinderopvang 2Samen (Den Haag)
- 2 Kinderopvang De Cirkel (Almelo)
- 3 Stichting Kinderopvang Amersfoort (SKA)
- 4 Stichting Kinderopvang Baarn (SKOB)
- 5 Catalpa Kinderopvang (Landelijk organisatie)
- 6 Kinderopvang DAK (Den Haag)
- 7 Stichting Kinderopvang Enschede (SKE)
- 8 De Kleine Burcht (thans MIK) (Sittard)
- 9 Kern Kinderopvang (Zoetermeer)
- 10 SKL Kinderopvang (Leeuwarden)
- 11 Ludens (Utrecht)
- 12 MIK (Maastricht)
- 13 Kinderopvang Noordwest Veluwe (Ermelo en Harderwijk)
- 14 De Schaepskooi (Oss)
- 15 Stichting Kinderopvang Schoonhoven
- 16 Het Speeldorp (Utrecht)
- 17 SKIDkinderopvang (Tynerloo en Aa en Hunze)
- 18 Triodus (Den Haag)
- 19 Stichting Kinderopvang Vlaardingen (SKV)

Dankzij deze kinderopvangorganisaties kunnen uitspraken worden gedaan over de wachtlijsten in de volgende 28 gemeenten¹⁰.

Born	5.900
Maasland	6.846
Schoonhoven	12.215
Naarden	17.140
Druten	18.021
Hillegom	20.352
Sliedrecht	23.902
Haaksbergen	24.354
Baarn	24.492

⁹ De kernen Maasland (gemeente Midden-Delfland) en Born (gemeente Sittard) zijn als gemeente geteld.

¹⁰ De wachtlijstadministratie van Catalpa betreft 10 gemeenten. Ook andere organisaties werken in meer dan één gemeente.

Aa en Hunze	25.535
Zaltbommel	26.148
Ermelo	26.760
Tynerloo	31.975
Ijsselstein	33.983
Harderwijk	40.822
Lansingerland	46.677
Smallingerland	54.876
Almelo	72.290
Vlaardingen	73.395
Oss	76.442
Leeuwaarden	90.523
Sittard	97.486
Zoetermeer	116.982
Maastricht	122.070
Amersfoort	137.008
Enschede	154.331
Utrecht	281.011
Den Haag	469.568

Deze gemeenten vertegenwoordigen qua inwonertal 14 procent van de totale Nederlandse bevolking.

4.3.2 Eerste inzichten wachtlijstadministraties

In totaal zijn de gegevens van bijna 24.000 records geanalyseerd. Hiervan stond 48,2 op de bruto administratiewachtlijst voor de dagopvang, 47,6 procent op de wachtlijst van de bso, 1 procent op de bruto administratiewachtlijst voor gastouderopvang en 2,2 procent op de wachtlijst voor een andere voorziening (peuterspeelzaalwerk en tussenschoolse opvang).

4.3.3 Schonen wachtlijsten

Dagopvang

De bruto wachtlijst in de onderzochte administraties bedraagt voor dagopvang bijna 11.300 kinderen. Hiervan is ruim 11 procent vervuiling (dubbelingen, kind reeds geplaatst, kind te oud, kind staat al meer dan 2 jaar op de wachtlijst of kind heeft al een plaatsingsdatum voor of op de wensdatum). Vervolgens is bekeken voor welke kinderen de wensdatum op 1 augustus nog niet verstreken is. Voor 57 procent van de ouders op de bruto wachtlijst is deze datum op 1 augustus niet verstreken (dit is de planningslijst). Blijft over 32 procent (absoluut 3.519¹¹) van de kinderen die op de netto geschoonde wachtlijst staan.

Buitenschoolse opvang

De bruto wachtlijst in de onderzochte administraties bedraagt voor buitenschoolse opvang 11.270 kinderen. Hiervan is ruim 13 procent vervuiling (dubbelingen, kind reeds

¹¹ Van de onderzochte wachtlijstadministraties.

geplaats, kind te oud, kind staat al meer dan 2 jaar op de wachtlijst of kind heeft al een plaatsingsdatum voor of op de wensdatum). Vervolgens is bekeken voor welke kinderen de wensdatum op 1 augustus nog niet verstreken is. Voor 63 procent van de ouders op de bruto wachtlijst is deze datum op 1 augustus niet verstreken (de planningslijst). Blijft over 24 procent (absoluut 2.667¹²) van de kinderen die op de netto administratiewachtlijst staan.

4.3.4 Omvang van de wachtlijsten

In deze paragraaf kijken we naar de omvang van de wachtlijsten gerelateerd aan de capaciteit in de 28 gemeenten.

Dagopvang

Tabel 4.1 Wachtlijsten dagopvang volgens de administratiewachtlijsten¹³ (n= 18)

	Capaciteit	Gemiddelde bruto administratiewachtlijst als percentage van de capaciteit	Gemiddelde netto administratiewachtlijst als percentage van de capaciteit
Respons	10.865	57% (6.180) ¹⁴	18% (1.936)

De uitkomst is in lijn met die van hoofdstuk 3. De bruto administratiewachtlijst is met 57 procent bijna gelijk aan het percentage van de landelijke enquête onder opvangorganisaties (58%). De netto administratiewachtlijst is met 18 procent lager dan de organisatiewachtlijst(24%). Dit is waarschijnlijk het gevolg van het 'opschonen' van de gegevens. De overeenkomst tussen beide deelonderzoeken is opmerkelijk, gezien de verschillende onderzoeksmethoden en de verschillende omvang van de steekproeven (n=340, versus n=18). De overeenkomst is een indicator voor de robuustheid van de resultaten.

Passen we de percentages toe op de landelijke capaciteit (129.800 kindplaatsen), dan betekenen deze percentages dat per 1 augustus 2007, 73.830 kinderen op de bruto administratiewachtlijst voor dagopvang staan en 23.128 kinderen op de netto administratiewachtlijst.

¹² Van de onderzochte wachtlijstadministraties.

¹³ Exclusief Utrecht, de twee onderzochte organisaties in Utrecht vertegenwoordigden samen minder dan 50% van de capaciteit, de bruto wachtlijst in één van de organisaties was bovendien uitzonderlijk hoog (meer dan 2 maal de capaciteit).

¹⁴ De absolute aantallen komen lager uit dan genoemd in paragraaf 4.3.3 omdat hier alleen de kindplaatsen en kinderen in de 28 gemeenten worden beschouwd, de onderzochte organisaties zijn actief in veel meer gemeenten.

Buitenschoolse opvang

Tabel 4.2 Wachtlijsten buitenschoolse opvang volgens wachtlijstadministraties (n= 18)

	Capaciteit	Gemiddelde bruto administratiewachtlijst als percentage van de capaciteit	Gemiddelde Netto administratiewachtlijst als percentage van de capaciteit
Respons	8.860	92% (7.436)	21% (1.723)

In de buitenschoolse opvang zien we een belangrijk verschil met de resultaten van hoofdstuk 3. De bruto administratiewachtlijst in de buitenschoolse opvang is beduidend hoger dan de bruto organisatie wachtlijst: 92 procent (administraties) versus 59 procent (enquête onder opvangorganisaties). Wij vermoeden dat dit komt door het grote aantal ouders dat naar aanleiding van de publiciteit rond de motie Van Aartsen/Bos kinderen heeft ingeschreven op de wachtlijst. Blijkbaar hadden de directies van de opvangorganisaties hier geen zicht op bij het beantwoorden van de landelijke enquête (hoofdstuk 3). Dit zijn voor een groot deel kinderen die op de planningslijst staan (wensdatum nog niet gepasseerd). In de netto administratiewachtlijst is er opnieuw een opvallende gelijkens met hoofdstuk 3. Volgens de wachtlijstadministraties bedraagt de netto wachtlijst 21 procent van de capaciteit, dit percentage is in hoofdstuk 3 23 procent. Het vermoeden is dat dit verschil wordt veroorzaakt door de 'opschoning' van data.

Als deze percentages toegepast worden op de landelijke capaciteit (94.604 kindplaatsen), dan betekenen deze percentages dat per 1 augustus 2007, 87.204 kinderen op de bruto administratiewachtlijst voor buitenschoolse opvang staan en 20.206 kinderen op de netto administratiewachtlijst.

De overeenkomst tussen beide onderzoeksmethoden voor wat betreft de netto wachtlijst (21% versus 23%) geeft vertrouwen aan de gevonden resultaten.

Gastouderopvang

De wachtlijstadministraties van de 19 onderzochte organisaties telde slechts 303 kinderen die op de wachtlijst voor gastouderopvang staan. Dat betekent dat slechts 1% van de kinderen die op de wachtlijst staan van de onderzochte administraties wacht op een gastouderplaats. Dit aantal is te laag om geldige uitspraken te kunnen doen en daarom wordt gastouderopvang in dit onderzoeksdeel buiten beschouwing gelaten.

4.3.5 De planningslijst

De vraag van het ministerie van OCW betreft de omvang van de netto wachtlijsten per 1 augustus. Er is ook gekeken naar de kinderen die nu nog op de planningslijst staan (wensdatum nog niet gepasseerd).

Kijken we naar de planningslijst, de lijst van kinderen met een wensdatum in de toekomst, dan ontstaat het volgende beeld.

Tabel 4.3 Wachtlijsten verdeeld over de tijd, als percentage van de capaciteit

Soort opvang	Netto administratiewachtlijst per 1 augustus	Wachtlijst wensdatum 2 augustus t/m 1 september	Wachtlijst wensdatum van 2 september t/m 1 januari 2008	Totale wachtlijst t/m 1 januari 2008	Wensdatum na 1 januari 2008
dagopvang	18%	7%	16%	42%	12%
buitenschoolse opvang	21%	14%	12%	47%	32%

De tweede kolom betreft de netto administratiewachtlijst, die in paragraaf 4.3.4 aan de orde is geweest. De derde kolom bestaat uit kinderen die op de geschoonde planningslijst staan en die een wensdatum van 2 augustus tot en met 1 september hebben. De vierde kolom behelst kinderen op de planningslijst met een wensdatum van 2 september tot en met 1 januari 2008. In de vijfde kolom zijn de kolommen 2, 3 en 4 opgeteld, het gaat dus om alle kinderen die thans op de geschoonde planningslijst staan en die tot en met 1 januari 2008 een plek zouden moeten krijgen in de opvang. De laatste kolom betreft kinderen met een wensdatum vanaf 2 januari. Deze wensdata liggen soms wel erg ver in de toekomst, met name in de buitenschoolse opvang. Het gaat dan bijvoorbeeld om kinderen van 0 jaar oud die begin 2012 in de buitenschoolse opvang geplaatst moeten worden.

Tabel 4.4 In de volgende tabel wordt getoond wat de percentages betekenen in absolute aantallen kinderen.

Soort opvang	Netto wachtlijst per 1 augustus	Planningslijst wensdatum 2 augustus t/m 1 september	Planningslijst wensdatum van 2 september t/m 1 januari 2008	Totale wachtlijst t/m 1 januari 2008	Wensdatum na 1 januari 2008
dagopvang (cap. 129.800)	23.364	9.086	20.768	54.516	15.576
buitenschoolse opvang (cap. 94.604)	19.867	13.245	11.352	44.464	30.273

Wanneer de absolute aantallen worden berekend, dan wordt duidelijk dat volgens de wachtlijstadministraties, tot en met 1 januari 2008 54.516 kinderen een plek zoeken in de dagopvang en 44.464 kinderen een plek zoeken in de buitenschoolse opvang. Uit de gegevens in de laatste rij blijkt dat meer ouders zich inschrijven voor een plek op middellange termijn in de buitenschoolse opvang dan voor een plek in de dagopvang. Met andere woorden de planningslijst na 1 januari is in de buitenschoolse opvang omvangrijker dan in de dagopvang. Dat komt enerzijds omdat de behoefte aan

buitenschoolse opvang voor ouders gemakkelijker is te voorspellen (na de geboorte is vrij zeker dat een kind na vier jaar naar de basisschool gaat) anderzijds zou dit ook een gevolg kunnen zijn van de aandacht voor buitenschoolse opvang en de motie Van Aartsen/Bos.

4.3.6 Lengte van de wachttijden

De wachtlijstadministraties zijn geanalyseerd op wachttijd in maanden. De analyse geeft het volgende resultaat.

Gemiddelde wachttijd in de dagopvang

Kinderen staan op 1 augustus gemiddeld ruim 5 maanden (156 dagen) op de netto wachtlijst voor dagopvang. Het gemiddelde wordt echter sterk beïnvloed door een gering aantal ouders met een bijzonder lange wachttijd. Daarom kijken we ook naar de mediaan. De mediaan geeft de waarde van de helft van de verdeling. De mediaan ligt op 4 maanden, dit betekent dat de helft van de kinderen minder dan 4 maanden op de netto wachtlijst staat¹⁵.

Gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang

De gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang is op 1 augustus 2007 ruim 6 maanden (196 dagen). De mediaan (de helft van de verdeling) ligt op 5,1 maanden en dat betekent dat de helft van de kinderen op de netto wachtlijst, minder dan 5,1 maanden wacht op een plek in de buitenschoolse opvang.

Wachttijden per gemeenteklasse

De gemeenten zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

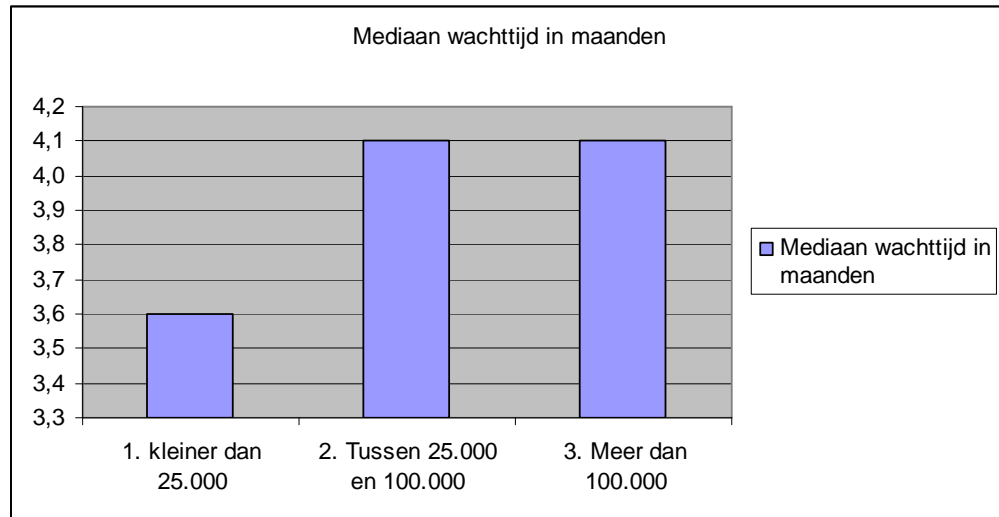
- Gemeenten met een inwonertal kleiner dan 25.000 (n=9)
- Gemeenten met een inwonertal tussen 25.000 en 100.000 (n=13)
- Gemeenten met een inwonertal groter dan 100.000 (n=6)

Evenals hierboven is als spreidingsmaat de mediaan gebruikt.

¹⁵ Omdat het onderzoek één peildatum kent, kon niet worden onderzocht wat de gemiddelde wachttijd is bij plaatsing, daarvoor zijn twee peildata nodig.

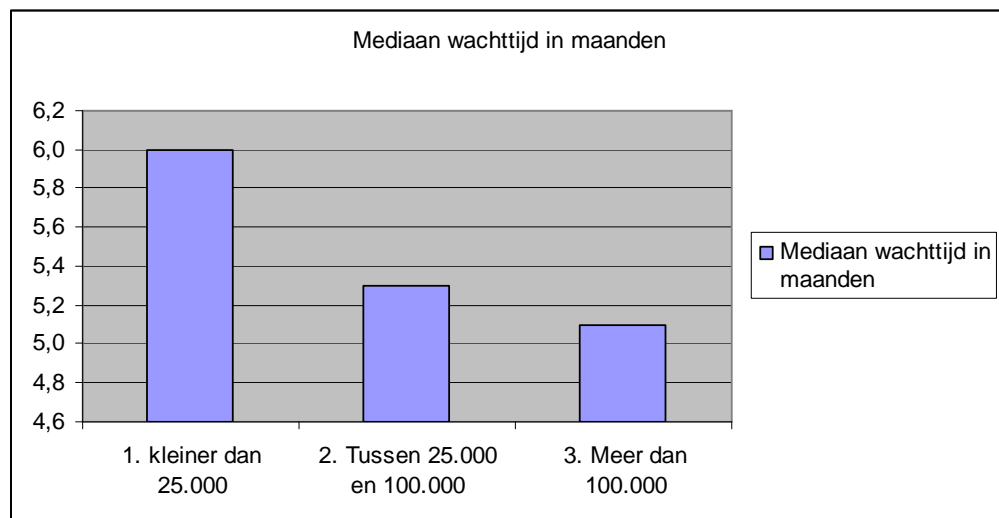
Dagopvang

Grafiek: Wachtijd (mediaan) op netto administratiewachttijst dagopvang (n=2.950)

Uit de grafiek blijkt dat ouders die dagopvang zoeken het snelst aan de beurt zijn in de kleine gemeenten (minder 25.000 inwoners), daar ligt de mediaan op 3,6 maanden. Dit betekent dat de helft van de kinderen op de netto wachtlijst daar 3,6 maanden op staat. De mediaan van de wachtijd ligt in gemeenten met meer dan 25.000 inwoners op 4,1 maanden.

Grafiek: Wachtijd (mediaan) op netto administratiewachttijst buitenschoolse opvang (n=2.271)

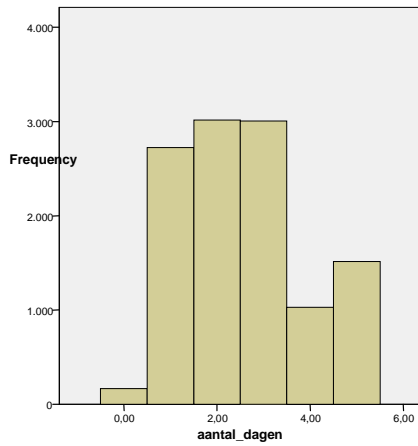
In de buitenschoolse opvang is het beeld precies het omgekeerde als in de dagopvang. De wachtijd is het langst in kleine gemeenten (mediaan op 6 maanden). De wachtijd in de grote gemeenten is een maand korter (mediaan 5,1 maanden).

4.4 OVERIGE RESULTATEN ANALYSE WACHTLIJSTADMINISTRATIES

In deze paragraaf is de overige informatie opgenomen die de analyse van de wachtlijstadministraties heeft opgeleverd.

Voor hoeveel dagen staan kinderen ingeschreven?

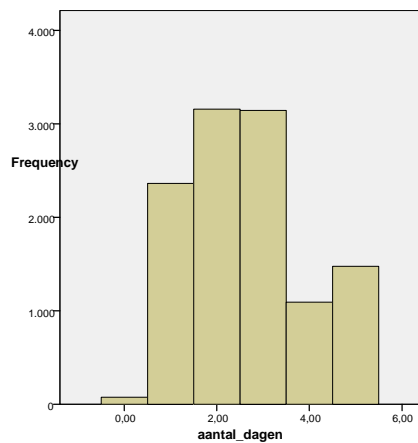
Dagopvang

In de dagopvang staan kinderen gemiddeld ingeschreven voor 2,6 dagen per week.

Buitenschoolse opvang

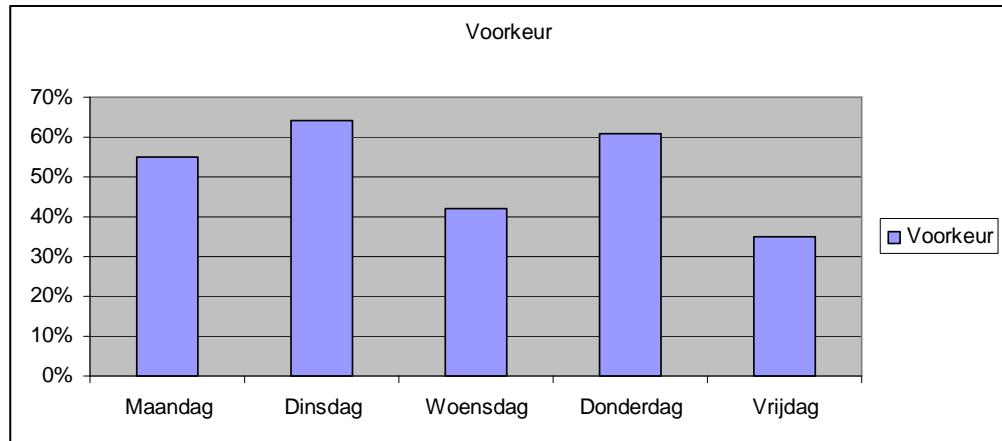
Voor hoeveel dagen staan kinderen ingeschreven?

ook in de buitenschoolse opvang worden kinderen voor gemiddeld 2,6 dagen per week ingeschreven.

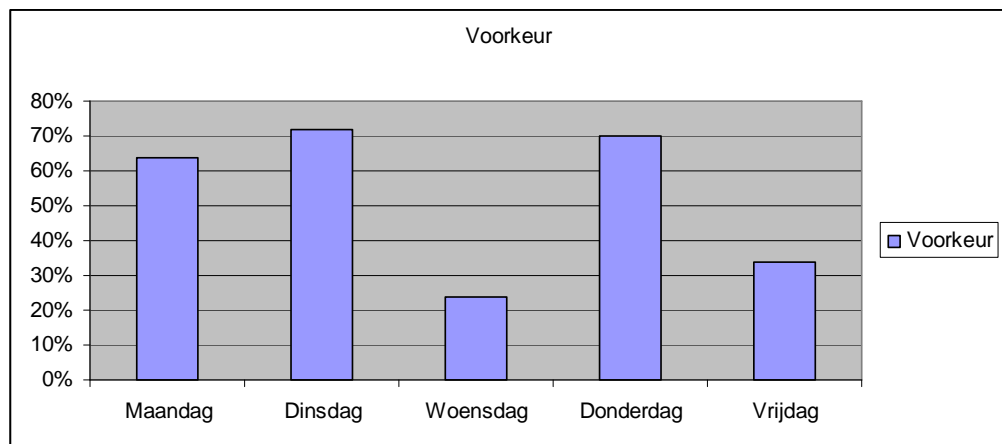
Dagen van de week

Dagopvang

Wanneer men kijkt naar de dagen van voorkeur dan blijken woensdagen en vrijdagen het minst populair te zijn in de dagopvang.

Buitenschoolse opvang

In de buitenschoolse opvang blijkt dezelfde voorkeur als in de dagopvang, zij het dat de voorkeur voor woensdagen nog minder is dan in de dagopvang.

4.5

SPREIDING VAN WACHTLIJSTEN OVER GEMEENTEKLASSEN

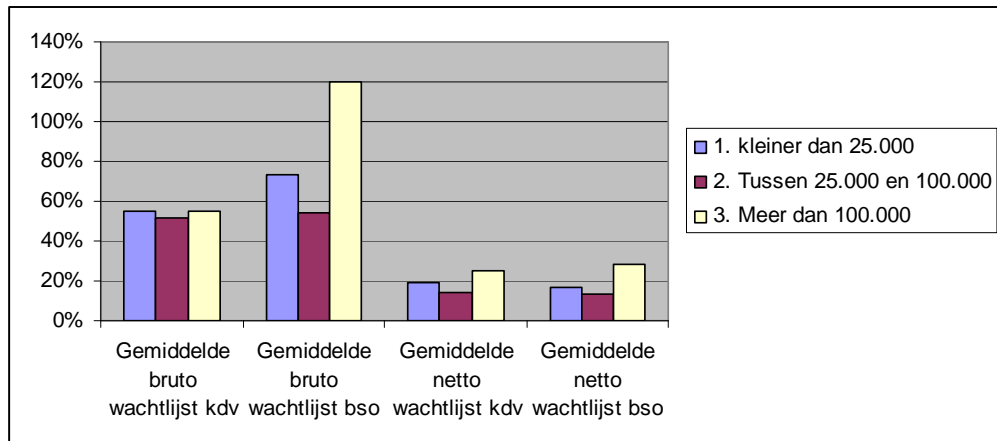
In deze paragraaf worden verschillen tussen de gemiddelde omvang van wachtlijsten tussen gemeenten van verschillende inwonersklassen onderzocht. Het gaat, in andere woorden, om de vraag of de wachtlijsten in grote gemeenten langer dan wel korter zijn dan de lijsten in kleine gemeenten.

De gemeenten zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Gemeenten met een inwonertal kleiner dan 25.000 (n=11)
- Gemeenten met een inwonertal tussen 25.000 en 100.000 (n=15)
- Gemeenten met een inwonertal groter dan 100.000 (n=6)

De wachtlijsten zijn uitgedrukt als percentage van de capaciteit.

Grafiek: Omvang van wachtlijsten per inwonerklasse

Uit de gegevens blijkt dat de wachtlijsten het omvangrijkst zijn in de grote gemeenten. Daar is de druk op de opvang om nieuwe plaatsen te realiseren het grootst. Het is opvallend dat de gemiddelde omvang van de wachtlijsten in de kleine gemeenten groter is dan die in de middelgrote gemeenten.

4.6 SAMENVATTING

In dit hoofdstuk zijn de wachtlijsten onderzocht door middel van de analyse van 19 wachtlijstadministraties in 28 gemeenten.

In de onderstaande tabellen worden de resultaten gegeven.

Omvang van de wachtlijsten

Tabel.4.5 Wachtlijsten volgens de analyse van de wachtlijstadministraties (n=18)

	Capaciteit	Bruto administratiewachtlijst als percentage van de capaciteit	Netto administratiewachtlijst als percentage van de capaciteit
Dagopvang	100% (129.800)	57% (73.830)	18% (23.128)
Buitenschoolse opvang	100% (94.604)	92% (87.204)	21% (20.206)

De netto administratiewachtlĳst in de dagopvang bedraagt 18% van de capaciteit (23.128 kinderen), de netto administratiewachtlĳst in de buitenschoolse opvang bedraagt 21% van de capaciteit (20.206 kinderen). Deze uitkomst is in lijn met die van hoofdstuk 3, de enquête onder opvangorganisaties. De bruto wachtlĳst in de buitenschoolse opvang is volgens de wachtlĳstadministraties beduidend hoger dan die volgens de enquête, 92 procent (administraties) versus 59 procent (enquête onder opvangorganisaties). Het vermoeden is dat dit komt door het grote aantal ouders dat naar aanleiding van de publiciteit rond de motie Van Aartsen/Bos kinderen heeft ingeschreven op de wachtlĳst. Dit zijn voor een groot deel kinderen die op de planningslĳst staan (wensdatum nog niet gepasseerd).

Kijken we naar de ontwikkeling van de wachtlĳst na de peildatum 1 augustus 2007, dan ontstaat het volgende beeld.

Tabel 4.6 Wachtlĳstontwikkeling.

Soort opvang	Planningslĳst wensdatum 2 augustus t/m 1 september	Planningslĳst wensdatum van 2 september t/m 1 januari 2008	Totale wachtlĳst t/m 1 januari 2008 (inclusief netto lĳst)	Wensdatum na 1 januari 2008
Kdv	9.086	20.768	54.516	15.576
Bso	13.245	11.352	44.464	30.273

Wanneer wordt gekeken naar kinderen met een wensdatum tot en met 1 januari 2008 dan zijn er 54.516 kinderen die een plek zoeken in de dagopvang en 44.464 kinderen die een plek zoeken in de buitenschoolse opvang.

Gemiddelde wachttijd in de dagopvang

Kinderen staan op 1 augustus gemiddeld ruim 5 maanden (156 dagen) op de wachtlĳst voor dagopvang. De mediaan ligt op 4,1 maanden, dit betekent dat de helft van de kinderen minder dan 4,1 maanden op de netto wachtlĳst staat¹⁶ Kleine gemeenten kennen de kortste wachttijd (3,6 maanden). De wachttijd in middelgrote en grote gemeenten is even lang (4,1 maanden).

Gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang

De gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang is op 1 augustus 2007 ruim 6 maanden (196 dagen). De mediaan ligt op 5,1 maanden en dat betekent dat de helft van de kinderen op de netto wachtlĳst, minder dan 5,1 maanden wacht op een plek in de buitenschoolse opvang. In tegenstelling tot de dagopvang kennen ouders in de grote gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) de kortste wachttijd (ruim 5 maanden).

¹⁶ Omdat het onderzoek één peildatum kent, kon niet worden onderzocht wat de gemiddelde wachttijd is bij plaatsing, daarvoor zijn twee peildata nodig.

Ouders van kinderen in de kleine gemeenten (minder dan 25.000 inwoners) moeten een maand langer wachten.

Omvang van wachtlijsten naar inwonersklasse

Uit de gegevens blijkt dat de wachtlijsten, met name de netto wachtlijsten relatief het omvangrijkst zijn in de grote gemeenten. Daar is de druk op de opvang om nieuwe plaatsen te realiseren het grootst. Het is opvallend dat de gemiddelde omvang van de wachtlijsten in de kleine gemeenten groter is dan die in de middelgrote gemeenten. Daarnaast zegt de omvang van de wachtlijst niets over de wachttijd. Hiervoor is al vermeld dat de wachttijd in de buitenschoolse opvang voor ouders in de grote gemeenten een maand korter is dan in de kleine gemeenten.

5

DE ENQUÊTE ONDER WACHTLIJSTOUDERS

5.1 INLEIDING

Het derde en laatste deel van dit onderzoek naar wachtlijsten in de kinderopvang behelsde een telefonische enquête onder 517 zogenaamde wachtlijstouders. Dit zijn ouders die op de wachtlijst staan van de 19 kinderopvangorganisaties waarvan de wachtlijstadministraties zijn geanalyseerd (zie hoofdstuk 4). Het gaat om ouders die op de bruto wachtlijst staan, er is nog niet geschoond, de dubbelingen zijn er niet uitgehaald en het is niet bekend of de wensdatum reeds is verstreken. In lijn met de vorige hoofdstukken spreken we ten aanzien van de wachtlijstgegevens die volgen uit de ouderenquête over de 'ouderwachtlijst'.

De telefonische enquête is evenals de Internet enquête onder kinderopvangondernemingen uitgevoerd door TNS NIPO. In de telefonische enquête zijn te weinig ouders bereikt die opteren voor een plek in de gastouderopvang. Er wordt in dit hoofdstuk niet over deze opvangvorm gerapporteerd.

De vragenlijst wordt weergegeven in de bijlage.

5.2 RESPONS

De respons op de telefonische enquête is hoog te noemen. Hoewel de enquête werd uitgevoerd op het hoogtepunt van de zomervakantie 2007 was 40 procent van alle telefoontjes bij het eerste contact raak. In totaal hebben 517 ouders de vragenlijst beantwoord. Dit hoge aantal is vooral bereikt dankzij de inzet van de medewerkers van TNS/NIPO en de verbreidheid van de mobiele telefoon. Met dit aantal is de onbetrouwbaarheidsmarge in vergelijking met de werkelijkheid hooguit 6 procent (3% hoger of lager).

5.3 RESULTAAT

De vraag "Staat uw kind op de wachtlijst voor de kinderopvang?" is als volgt beantwoord:

Tabel 5.1 Staat uw kind op de wachtlijst? (n=517)

Wachtlijst volgens ouders	Percentage
a. ja	45%
b. neen	55%

Ouders waarvan het kind volgens hen niet meer op de wachtlijst staat geven daarvoor de volgende redenen:

Tabel 5.2 Reden dat kind niet meer op de ouderwachtlijst staat (als percentage van respons) (n=517)

Reden vlgs ouders	Percentage
a. Kind heeft plek bij andere opvangorganisatie	30%
b. Ouder heeft andere oplossing gevonden	15%
c. Kind heeft plek bij ingeschreven organisatie	10%
d. Kind staat op de wachtlijst	45%
Totaal	100%

Uit deze antwoorden kan worden geconcludeerd dat van de ouders die volgens de kinderopvangorganisaties op de bruto wachtlijst staan, 55 procent op het moment van de telefonische enquête naar eigen zeggen niet op de wachtlijst staat. Dit zijn ouders van wie het kind reeds een plek heeft gevonden bij een andere organisatie of bij de organisatie (30%) van welke wij de naam en adresgegevens hebben gekregen (10%). Daarnaast gaat het om ouders die een andere oplossing hebben gevonden. Men is gestopt met werken, heeft de werktijden aangepast of schakelt grootouders, burens, au pair of anderen in (15%).

5.4 KINDEREN DIE VOLGENS OUDERS OP DE OUDERWACHTLIJST STAAN

De ouders die wel, naar eigen zeggen, op een of meerdere wachtlijsten staan, zijn ingeschreven voor de volgende opvangsoorten:

Tabel 5.3 Soort opvang

Tabel: opvangsoort, ouders die staan ingeschreven (n=232)

Opvangsoort	Percentage
Dagopvang	53%
Buitenschoolse opvang	46%

Aantal kinderopvangorganisaties waarbij men staat ingeschreven

Vervolgens is aan de ouders gevraagd of zij bij meerdere organisaties zijn ingeschreven.

De meeste ouders (35% van de totale respons) zijn ingeschreven bij één organisatie. Sommige ouders, 8 procent, hebben hun kind ingeschreven bij 2 organisaties en een aantal, 3 procent, schrijft het kind in bij 3 of meer organisaties. Aangezien 30 procent

van de respons heeft aangegeven dat hun kind reeds bij een andere organisatie is geplaatst was oorspronkelijk 41 procent ingeschreven bij meer dan één kinderopvangorganisatie. Dit percentage is veel hoger dan het resultaat van de analyse van de wachtlijstadministraties (hoofdstuk 4).

Netto wachtlijst

Met de 45 procent ouders die verklaart op de wachtlijst te staan, weten we nog niet hoe groot de netto wachtlijst is. Daarvoor moeten we kijken naar de wensdatum: is die per 1 augustus gepasseerd? Uit de analyse blijkt dat van de meerderheid van de ouders op de wachtlijst 69 procent in de dagopvang en 56 procent in de buitenschoolse opvang, op de netto wachtlijst staat. Met andere woorden: de wensdatum is reeds verstreken. Gerelateerd aan de percentages van de omvang van de hele steekproef, die bestaat uit 517 ouders op de bruto wachtlijst, dan staat uiteindelijk 31 procent op de netto wachtlijst voor dagopvang en 25 procent op de netto wachtlijst voor buitenschoolse opvang.

In een tabel wordt een en ander duidelijker.

Tabel 5.4 Verdeling bruto wachtlijst enquête onder ouders

Opvang	Niet op wachtlijst		Wel op wachtlijst		Totaal
	Reeds geplaatst	Andere oplossing	Netto	Plaatsingslijst (wensdatum na 1 augustus)	
KDV (n=275)	40%	15%	31%	14%	100%
BSO (n=240)	40%	15%	25%	20%	100%

De percentages betreffen de verhouding ten opzichte van de bruto wachtlijst en niet de verhouding ten opzichte van de capaciteit zoals gehanteerd in de vorige hoofdstukken. In hoofdstuk 4 (wachtlijstadministraties) was de verhouding netto/bruto 32 procent in de dagopvang en 23 procent in de buitenschoolse opvang. De overeenkomsten tussen de resultaten van beide deelonderzoeken, die volgens twee verschillende methoden zijn uitgevoerd geven vertrouwen in de betrouwbaarheid van de gegevens.

De enquête onder ouders heeft daarnaast aangetoond dat de bruto wachtlijst veel meer vervuiling kent dan werd geconcludeerd uit de analyse van de wachtlijstadministraties. In hoofdstuk 4 werd geconstateerd dat circa 11% tot 13% van de wachtlijst uit vervuiling bestaat. Uit de enquête blijkt dat zeker 40% uit vervuiling bestaat, want dit percentage ouders heeft reeds een plek gevonden bij de organisatie waar men op de wachtlijst staat of bij een andere opvangorganisatie. In hoofdstuk 4 werd verwacht dat van de planningslijst in de dagopvang uiteindelijk 56% van de bruto wachtlijst zou zijn (100%-12% (vervuiling)-32% (netto)). In de buitenschoolse opvang was dit percentage 64% (100%-13% (vervuiling) - 23% (netto)). Uit de resultaten van hoofdstuk 5 volgt dat dit percentage in de dagopvang hooguit 29% bedraagt. Dit percentage is als volgt opgebouwd, 14% (plaatsingslijst) + 15% (andere oplossing, er van uitgaande dat deze ouders voor opvang zouden hebben gekozen wanneer er geen

wachtljsten zouden zijn). Volgens dezelfde redenering is de planningslijst in de buitenschoolse opvang hooguit 35%.

5.5 CONCLUSIE

Ouders die niet meer staan ingeschreven

In dit hoofdstuk is de telefonische enquête onder ouders met een kind op de wachtlijst behandeld. Van de ouders die volgens de kinderopvangorganisaties op de wachtlijst staan verklaart 55 procent dat zij inmiddels niet meer op de wachtlijst staat. Deze ouders hebben een andere kinderopvangorganisatie gevonden (30%), hebben een andere oplossing gevonden (stoppen met werken, grootouders e.d.) (15%) of hun kind is inmiddels bij de organisatie waarbij men op de wachtlijst stond geplaatst (10%).

De netto wachtlijst

Van de respons verklaart 45 procent op een wachtlijst voor kinderopvang te staan. Om van deze ouders de netto wachtlijst te berekenen is gekeken of de wensdatum is gepasseerd. Uit de analyse blijkt dat 31 procent op de netto wachtlijst voor dagopvang staat en 25 procent op de netto wachtlijst voor buitenschoolse opvang. De percentages betreffen de verhouding ten opzichte van de bruto wachtlijst en niet de verhouding ten opzichte van de capaciteit zoals gehanteerd in de vorige hoofdstukken. In hoofdstuk 4 (wachtljstadministraties) was de verhouding netto/bruto 32 procent in de dagopvang en 23 procent in de buitenschoolse opvang. De overeenkomsten tussen de resultaten van beide deelonderzoeken, die volgens twee verschillende methoden zijn uitgevoerd geven vertrouwen aan de betrouwbaarheid.

De resultaten van de enquête onder ouders pleiten ervoor om de prognose van de planningslijst (wensdatum na de peildatum van 1 augustus) zoals die is gedaan naar aanleiding van hoofdstuk 4 naar beneden bij te stellen. Uit de analyse van de ouderenquête blijkt een zeer groot deel van de bruto wachtlijst uiteindelijk niet (meer) op de wachtlijst te staan, 40 procent heeft reeds een plek gevonden bij de betreffende of een andere organisatie en 15 procent heeft een andere oplossing gevonden.

6

SLOTBEVINDINGEN

6.1 INLEIDING

Met dit onderzoek is geprobeerd om in de maanden juli en augustus van 2007 een beeld te krijgen van de omvang van de wachtlijsten en de lengte van de wachttijden in de kinderopvang. Onder kinderopvang wordt verstaan, dagopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang.

Het onderzoek is uitgevoerd in drie delen. Eerst is in deel 1 een Internet enquête gehouden onder alle kinderopvangorganisaties in Nederland (n=401). Met deze enquête is een globaal beeld van de omvang van de problematiek geschetst. In het tweede deel zijn de wachtlijstadministraties van 19 kinderopvangorganisaties geanalyseerd. De administraties zijn geschoond en ontdebeld. De analyse geeft de netto omvang van wachtlijsten en wachttijden. Tot slot zijn in het derde deel nog eens 517 ouders van kinderen op de netto wachtlijst telefonisch benaderd. Het doel van dit onderzoeksdeel was de bepaling van de daadwerkelijke omvang van de netto wachtlijsten en de lengte van de wachttijden zoals die voor ouders in Nederland bestaan.

6.2 DE RESULTATEN VAN DE DRIE DEELONDERZOEKEN BIJ ELKAAR

In de volgende tabel worden alle gevonden percentages bij elkaar gepresenteerd.

Deelonderzoek	1. Landelijke enquête				2. Wachtlijstadministraties				3. Ouderenquête	
	Cap	Bruto/cap	Netto/cap	Netto/Bruto	Cap	Bruto/cap	Netto/cap	Netto/Bruto	Bruto	Netto/Bruto
Dagopvang	100%	58%	24%	41%	100%	57%	18%	32%	100%	31%
Buitenschoolse opvang	100%	59%	23%	39%	100%	92%	21%	23%	100%	25%

Uit de **landelijke enquête** onder opvangorganisaties blijkt dat de bruto organisatiewachtlijst een omvang heeft van respectievelijk 58% (dagopvang) en 59% (buitenschoolse opvang) van de capaciteit. De omvang van de netto organisatiewachtlijst is respectievelijk 24% (dagopvang) en 23% (buitenschoolse opvang) van de capaciteit. Kijken we naar de omvang van de netto organisatiewachtlijst als onderdeel van de bruto organisatiewachtlijst dan gaat het bij de dagopvang om 41% van de bruto wachtlijst en bij de buitenschoolse opvang om 39% van de bruto wachtlijst.

Uit de **wachtlijstadministraties** blijkt dat de bruto administratiewachtlijst een omvang heeft van respectievelijk 57% (dagopvang) en 92% (buitenschoolse opvang) van de capaciteit. De omvang van de netto wachtlijst is respectievelijk 18% (kdv) en 21% (bso) van de capaciteit. Wordt gekeken naar de omvang van de netto administratiewachtlijst als onderdeel van de bruto administratiewachtlijst, dan gaat het bij de dagopvang om 32% van de bruto wachtlijst en bij de buitenschoolse opvang om 23% van de bruto wachtlijst.

De resultaten van **de enquête onder ouders** kunnen niet worden berekend als onderdeel van de capaciteit. Er kan wel worden berekend dat de netto ouderwachtlijst in de dagopvang een omvang heeft van 31% van de bruto administratiewachtlijst en dat de netto ouderwachtlijst in de buitenschoolse opvang een omvang heeft van 25% van de bruto administratiewachtlijst.

De omvang van de wachtlijsten volgens de drie onderzoeksmethoden

Gezien de overeenkomsten tussen bovenstaande resultaten wordt gekozen om voor de netto wachtlijst uit te gaan van de volgende percentages. Voor de omvang van de netto wachtlijst in de dagopvang wordt uitgegaan van een wachtlijst van 18% van de capaciteit. In de buitenschoolse opvang wordt uitgegaan van een netto wachtlijst van 21% van de capaciteit¹⁷.

Voor de capaciteit in de kinderopvang is de kindplaats de rekeneenheid. Om van kinderen tot kindplaatsen te komen wordt het aantal 'wachtlijstkinderen' gedeeld door 1,9; uitgaande van de aanname dat een kindplaats in de dagopvang door 1,9 kind wordt gebruikt¹⁸. Ook in de buitenschoolse opvang wordt uitgegaan van 1,9 kind per kindplaats.

Toepassing van deze percentages geeft het volgende eindresultaat.

Tabel 6.1 Omvang van de netto wachtlijst op 1 augustus 2007

	Capaciteit in kindplaatsen per 1 januari 2007 ¹⁹	Netto wachtlijst op 1 augustus 2007	Netto wachtlijst op 1 augustus 2007 in kindplaatsen
Dagopvang	129.800	23.128 kinderen	12.173
Buitenschoolse opvang	94.604	20.206 kinderen	10.635

De omvang van de planningslijst

De analyse van de wachtlijstadministraties maakt het mogelijk om door middel van de planningslijst de ontwikkeling van de wachtlijsten tot en met 1 januari 2008 te voorspellen. Uit de enquête onder ouders blijkt dat de vervuiling niet 11% tot 13% van

¹⁷ Omdat het om de conclusie van het onderzoek gaat spreken we niet meer over netto administratiewachtlijst

¹⁸ De aanname is gebaseerd op gegevens van SKSG (Groningen), SKA (Alphen aan den Rijn), SKAR (Arnhem), Humanitas en Catalpa.

¹⁹ Onderzoek Regioplan Basisgegevens Kinderopvang (capaciteit per 1 januari 2007)

de bruto wachtlijst is maar 55%. Daarom is er voor gekozen om de percentages die gaan over de planningslijst (wensdatum van 2 augustus tot en met 1 januari 2008) te halveren. Dat resulteert in de volgende tabel.

Tabel 6.2 Wachtlijstontwikkeling van 1 augustus tot en met 1 januari 2008 (in aantal kinderen)

	Netto wachtlijst op 1 augustus 2007	Planningslijst wensdatum 2 augustus t/m 1 september	Planningslijst wensdatum van 2 september t/m 1 januari 2008	Totale wachtlijst t/m 1 januari 2008
Dagopvang percentage	18%	3,5%	8%	30%
Dagopvang aantal kinderen	23.128	4.543	10.384	38.291
Buitenschoolse opvang percentage	21%	7%	6%	34%
Buitenschoolse opvang aantal kinderen	20.206	6.622	5.676	32.165

Om een juiste inschatting te maken van de planningslijst dient ook te worden gekeken naar het aantal kindplaatsen die de kinderen op de wachtlijst vertegenwoordigen en moeten we rekening houden met de 'natuurlijke' uitstroom doordat kinderen bij het bereiken van hun vierde levensjaar de dagopvang verlaten en rond hun 9 levensjaar de buitenschoolse opvang²⁰ verlaten.

De maandelijkse uitstroom uit de dagopvang wordt berekend door de capaciteit te delen door 45 (een kind gaat in de regel 45 maanden (4*12 min de eerste 3 maanden) naar de dagopvang), hetgeen een maandelijkse uitstroom geeft in van 2.900 kindplaatsen. Tussen 1 augustus 2007 en 1 januari 2008 is de 'natuurlijke' uitstroom ruim 14.400 kindplaatsen.

De uitstroom uit de buitenschoolse opvang wordt berekend door de capaciteit te delen door 60 (een kind gaat volgens ervaringsgegevens maximaal 5 jaar naar de buitenschoolse opvang, dat zijn 5*12 maanden), hetgeen een maandelijkse uitstroom geeft van bijna 1.600 kindplaatsen. Tussen 1 augustus 2007 en 1 januari 2008 komen via 'natuurlijke' uitstroom 7.800 kindplaatsen vrij.

Bij deze aantallen is geen rekening gehouden met eventuele uitbreidingen die gepland staan tussen 1 augustus 2007 en 1 januari 2008. Er is ook geen rekening gehouden met kinderen die tussen 1 augustus 2007 en 2 januari 2008 op een wachtlijst zullen worden geplaatst, met een wensdatum in dezelfde periode.

²⁰ Dit is een aanname gebaseerd op ervaringen van directeuren in de kinderopvang

Wanneer we de bovenstaande correcties toepassen ontstaat het volgende beeld.

Tabel 6.3 Wachttijstontwikkeling tot en met 1 januari 2008

	Netto wachtlijst op 1 augustus 2007	Netto wachtlijst op 1 augustus 2007 in kindplaatsen	Netto wachtlijst op 1 januari 2008 in kinderen gecorrigeerd voor uitstroom	Netto wachtlijst op 1 januari 2008 in kindplaatsen gecorrigeerd voor uitstroom
Dagopvang	23.128	12.173	10.931	5.753
Buitenschoolse opvang	20.206	10.635	17.345	9.129

Lengte van de wachttijd

Kinderen staan op 1 augustus gemiddeld ruim 5 maanden (156 dagen) op de wachtlijst voor dagopvang. De mediaan (de waarde van de helft van de verdeling) ligt op 4 maanden, dit betekent dat de helft van de kinderen minder dan 4 maanden op de netto wachtlijst staat.

De gemiddelde wachttijd in de buitenschoolse opvang is op 1 augustus 2007 ruim 6 maanden (196 dagen). De mediaan (de helft van de verdeling) ligt op 5,1 maanden en dat betekent dat de helft van de kinderen op de netto wachtlijst, minder dan 5,1 maanden wacht op een plek in de buitenschoolse opvang.

Er is ook onderzocht of de wachttijd per inwonerklasse verschilt. De wachttijd in de dagopvang is in de kleine gemeenten (minder dan 25.000 inwoners) een halve maand korter dan in de middel grote en grote gemeenten (meer dan 25.000 inwoners). In de buitenschoolse opvang is de wachttijd juist in de grote gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) een maand korter dan in de kleine gemeenten.

Wensdagen

Verder blijken zowel in de dagopvang als in de buitenschoolse opvang de woensdag en de vrijdag het minst populair. Daarnaast blijkt de verdeling van wensen over de week in de dagopvang iets evenwichtiger te zijn dan in de buitenschoolse opvang.

Omvang van wachtlijsten naar inwonerklasse

Uit de gegevens blijkt dat de wachtlijsten relatief het omvangrijkst zijn in de grote gemeenten. Daar is de druk op de opvang om nieuwe plaatsen te realiseren het grootst. Het is opvallend dat de gemiddelde omvang van de wachtlijsten in de kleine gemeenten groter is dan die in de middelgrote gemeenten.

Er is blijkbaar geen relatie tussen de omvang van de wachtlijst en de lengte van de wachttijd. Hierboven is aangetoond dat de wachttijden in de buitenschoolse opvang het kortst zijn in grote gemeenten, terwijl die juist de meest omvangrijke wachtlijsten hebben.

6.3 CONCLUSIE

Volgens de resultaten van dit onderzoek, dat bestond uit drie afzonderlijke deelonderzoeken, bedraagt de omvang van de netto wachtlijst (geschoond en wensdatum gepasseerd) voor dagopvang op 1 augustus 2007 ruim **23.100** kinderen. Om deze kinderen op te vangen is een capaciteit van ruim **12.200** kindplaatsen nodig. Van 1 augustus 2007 tot en met 1 januari 2008 daalt de wachtlijst doordat er in deze periode ook weer kindplaatsen vrijkomen door natuurlijke uitstroom. Het resultaat is een netto wachtlijst in de dagopvang per 1 januari 2008 die gelijk is aan ruim **5.700** kindplaatsen.

De netto wachtlijst in de buitenschoolse opvang heeft op 1 augustus 2007 een omvang van ruim **20.200** kinderen. Deze kinderen vertegenwoordigen een capaciteit van ruim **10.600** kindplaatsen. Per 1 januari 2008 heeft de wachtlijst in de buitenschoolse opvang een omvang van ruim **9.100** kindplaatsen, gecorrigeerd voor de uitstroom die tussen 1 augustus en 1 januari 2008 zal plaatsvinden.

Bij deze aantallen is geen rekening gehouden met eventuele uitbreidingen die gepland staan tussen 1 augustus 2007 en 1 januari 2008. Er is ook geen rekening gehouden met kinderen die tussen 1 augustus 2007 en 2 januari 2008 op een wachtlijst zullen worden geplaatst, met een wensdatum hebben in dezelfde periode.

BIJLAGE: VRAGENLIJSTEN

Vragenlijst kinderopvangorganisaties (deelonderzoek 1)

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, doen wij een onderzoek naar de wachtlijsten in de Kinderopvang. Graag willen we van uw organisatie antwoord op de volgende vragen:

1

Over hoeveel kindplaatsen beschikt uw gehele organisatie?

Aantal kindplaatsen KDV	
Aantal kindplaatsen BSO	
Aantal kindplaatsen gastouderopvang 0 – 4 jarigen	
Aantal kindplaatsen gastouderopvang 4 – 12 jarigen	

2

Hoeveel kinderen staan er bij uw gehele organisatie op de **brutowachtlijst** op 1 juli 2007. Hieronder wordt verstaan het aantal kinderen dat is aangemeld voor een plaats binnen uw organisatie maar nog niet wordt opgevangen.

Aantal kinderen KDV	
Aantal kinderen BSO	
Aantal kinderen gastouderopvang 0 – 4 jarigen	
Aantal kinderen gastouderopvang 4 – 12 jarigen	
Aantal kinderen dat zowel bij KDV als bij gastouderopvang staat ingeschreven	

3

Hoeveel kinderen staan er bij uw gehele organisatie op de **nettowachtlijst**, op 1 juli 2007. Hieronder wordt verstaan het aantal kinderen dat is aangemeld en waarvan de datum waarop de ouders het kind geplaatst wilden hebben is verstreken.

Aantal kinderen KDV	
Aantal kinderen BSO	
Aantal kinderen gastouderopvang 0 – 4 jarigen	
Aantal kinderen gastouderopvang 4 – 12 jarigen	
Aantal kinderen dat zowel bij KDV als bij gastouderopvang staat ingeschreven	

Voor de volledigheid graag ook de onderstaande gegevens invullen:

De naam van uw organisatie	
Het email adres waar het onderzoeksrapport naar verstuurd kan	

Bedankt voor uw medewerking!

Vragenlijst Ouders (deelonderzoek 3)

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, doen wij een onderzoek naar de wachtlijsten in de Kinderopvang. Om dit onderzoek goed uit te voeren is het van belang dat we ook aan ouders enkele vragen stellen. Uit onze gegevens blijkt dat uw kind op de wachtlijst staat voor de kinderopvang. Graag willen we u hierover een aantal vragen stellen, dit duurt enkele minuten.

4

Staat uw kind op de wachtlijst voor de kinderopvang?

1. ja _____ — Ga naar vraag 2
 2. nee _____ — Ga naar vraag 3

5

Voor welk soort opvang staat uw kind op de wachtlijst?

1. Hele dagopvang (kindercentrum/crèche) _____ — Ga naar vraag 6
 2. Buitenschoolse opvang _____ — Ga naar vraag 6
 3. Gastouderopvang via een geregistreerd gastouderbureau _____ — Ga naar vraag 6

6

Wat is de reden dat uw kind niet meer op de wachtlijst hoort te staan?

1. Kind heeft al plek bij een andere kinderopvangorganisatie _____ Einde vragenlijst
 2. Ik heb een andere oplossing gevonden namelijk _____

.....
 Ga naar vraag 4

7

Wat is de reden voor deze oplossing?

.....

8

Stel dat er op korte termijn (maximaal één maand) toch een plek voor uw kind vrij zou komen bij de organisatie waar u staat ingeschreven, zou u daar dan gebruik van maken?

1. Ja _____ — Einde vragenlijst
 2. Nee _____ — Einde vragenlijst
 3. Weet niet _____ — Einde vragenlijst

9

Vanaf welke datum heeft/had u opvang nodig?

.....

10

Staat u bij meerdere organisaties ingeschreven voor een plek in de kinderopvang?

1. ja _____ — Ga naar vraag 8
 2. nee _____ — Einde vragenlijst

11

Bij hoeveel kinderopvangorganisaties staat u ingeschreven?

12

Heeft u nog overige (korte) opmerkingen?

1. nee _____ ----- Einde vragenlijst
 2. ja namelijk _____

.....

BIJLAGE: BRIEF OCW

Deelnemers onderzoek Wachtlijsten Kinderopvang

Den Haag
9 juli 2007

Ons kenmerk
PO/KOV/2007/28915

Onderwerp
Verzoek om medewerking aan onderzoek
wachtlijst

Geachte heer/ mevrouw,

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, wordt op dit moment een onderzoek uitgevoerd naar de omvang van de wachtlijsten en de lengte van de wachtlijden bij de kinderopvang. Staatssecretaris Sharon Dijkema heeft in een brief aan de Tweede Kamer van 24 april jl. aangegeven onderzoek te laten uitvoeren naar deze problematiek.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door B&A te Den Haag onder alle kinderopvangorganisaties in Nederland. Het onderzoek betreft de dagopvang, de buitenschoolse opvang en de gastouderopvang.

Hierbij nodig ik u uit deel te nemen aan een enquête via Internet. De enquête bestaat uit slechts drie vragen. Deze vragen betreffen het aantal kindplaatsen binnen uw organisatie, het aantal kinderen op de brutowachtlijst en het aantal kinderen op de netto wachtlijst.

Door dubbel te klikken op de - in de mail - bijgevoegde link komt u bij de drie vragen. U kunt de link ook zelf op Internet intypen: <http://www.web-survey.com/Wachtlijst>

Wij stellen uw deelname aan deze enquête zeer op prijs. Graag de vragen binnen een week beantwoorden. Uw deelname zal een bijdrage leveren aan de verdere beleidsontwikkeling van de kinderopvang in Nederland. Na afloop van het onderzoek - wanneer het rapport is aangeboden aan de Tweede Kamer - ontvangt u het rapport via het door u opgegeven email adres.

Ik hoop dat u uw medewerking aan dit onderzoek zal verlenen.

met vriendelijke groet,

Marjan Zebregs
Afdeling Kinderopvang, directie Primair Onderwijs
Ministerie van OCW

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijnstraat 55, Postbus 10316, 2500 CA Den Haag www.rijksoverheid.nl
Contactpersoon: M. Zebregs, T +31-70-4123480

BIJLAGE: DEFINITIES

In dit onderzoek worden de volgende begrippen gehanteerd:

Bruto wachtlijst	Alle kinderen die op de wachtlijst staan ingeschreven, inclusief 'vervuiling', 'dubbelingen' en kinderen van wie de wensdatum niet voorbij is (dit is de planningslijst plus de netto wachtlijst plus 'vervuiling')
Buitenschoolse opvang	Opvang voor kinderen van 4 tot 12 jaar
Dagopvang	Opvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar
Dubbelingen	Kinderen die bij meer dan één opvangorganisatie zijn ingeschreven
Gastouderopvang	Opvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar bij een gastouder via een geregistreerd gastouderbureau
Netto wachtlijst	Alle kinderen die op de wachtlijst staan, waarvoor geldt dat de 'wensdatum' voorbij is (dit is de bruto wachtlijst exclusief de planningslijst en 'vervuiling')
Planningslijst	Kinderen die op de wachtlijst staan voor wie de 'wensdatum' nog niet is gepasseerd (dit is de bruto wachtlijst exclusief de netto wachtlijst en 'vervuiling').
Vervuiling	Vervuiling van de wachtlijst door bijvoorbeeld ontbrekende gegevens, leeftijden die opvang uitsluiten en wachttijd langer dan 2 jaar
Wensdatum	De datum vanaf welke ouders willen dat hun kind wordt opgevangen
Wachttijd	De tijd die is verstreken vanaf de wensdatum tot de peildatum, de wachttijd geldt alleen voor kinderen op de netto wachtlijst